

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN
ERGENLERDE SALDIRGANLIK EĞİLİMİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fatma KARAKULAK

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAL

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Fatma KARAKULAK
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenlerde Saldırganlık Eğilimi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 20.02.2018
- SAYFA SAYISI** : 98
- TEZ DANIŞMANI** : Yrd. Doç. Dr. Fatih BAL
- DİZİN TERİMLERİ** : Aile İçi Şiddet, Şiddet Kavramı, Şiddet Türleri, Saldırganlık Kavramı, Saldırganlık İle İlgili Kuramlar
- TÜRKÇE ÖZET** : Şiddet olgusu tüm dünyada varlığını sürdüren bir sorun olarak hayatımızın parçası haline gelmiştir. Şiddet olgusu kendi başına büyük bir sorun teşkil etmektedir ve şiddetin kapalı kapılar ardında uygulanması bu durumun en dramatik yönlerinden birisidir. Kapalı kapılar ardında yaşanan aile içi şiddet olaylarından en çok etkilenen grubun çocuklar olduğu gerçeği de üzerinde durulması gereken en önemli konudur. Çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimlerinin tespit edilmesine dayalı niteliksel bir çalışma yapılmıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Fatma KARAKULAK

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN
ERGENLERDE SALDIRGANLIK EĞİLİMİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fatma KARAKULAK

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAL

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin hazırlık süresince bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının kaynaklarından yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi bir değiştirme yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

FATMA KARAKULAK

.../.../2018

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fatma Karakulak'ın "Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenlerde Saldırganlık Eğilimi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Üye

Üye

Üye

Üye

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

İmzası

Unvanı, Adı SOYADI

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan 15-18 yaş grubu ergenlerde saldırganlık eğiliminin tespit edilmesidir. İnceleme sırasında bireylerin çeşitli demografik özelliklerinden; yaş, cinsiyet, lise türü, kaçınıcı sınıf olduğu, nerede yaşadığı, anne baba medeni durumları, anne baba eğitim durumları gibi değişkenler incelenip, aralarında istatistiksel ölçüde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın evreni, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Antalya İli Alanya İlçesine bağlı 3 farklı lise türünde eğitim gören kız ve erkek öğrencilerden random örneklem yolu ile seçilen 15-18 yaş grubundan seçimler ile kız ve erkek olmak üzere her 3 okuldan toplam 239 öğrenci ile oluşturulmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel bilgi formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Saldırganlık Ölçeği ve Aile İçi Şiddet Anketi kullanılmıştır. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği 28 madde ve 5 alt boyuttan, Saldırganlık Ölçeği 34 maddeden ve 5 alt boyuttan, Aile İçi Şiddet Anketi 23 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmada veri analiz tekniği olarak Pearson Korelasyon katsayısı ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir.

Katılımcıların; Çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğiliminin tespit edilmesi adına yapılan analiz sonucunda pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğiliminin tespit edilmesi için yapılan analiz sonuçlarında cinsiyet, yaş, yaşanan yer, sınıf, lise türü, anne baba medeni durum ve anne baba eğitim durumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler:Aile içi şiddet, şiddet, saldırganlık

SUMMARY

The purpose of this study is; The tendency of aggression in adolescents aged 15-18 who are exposed to domestic violence in childhood and from the various demographic characteristics of the individuals during the examination; variables such as age, gender, high school type, grade level, where they lived, parents marital status, parental education status were examined and it was determined whether there was a significant difference between them in the statistical measure.

The working universe of the research; in the 2016-2017 academic year, students selected from 3 different high school students who are related to Antalya Alanya by random sampling, it was formed with a total of 239 students from all three schools, from girls and boys, through elections from the 15-18 age group.

As a means of data collection in research; Personal information form, Childhood Trauma Scale, Aggression Scale and Domestic Violence Questionnaire were used. The Childhood Trauma Scale was composed of 28 items and 5 sub-dimensions; The Aggression Scale was composed of 34 items and 5 sub-dimensions. The Domestic Violence Questionnaire consists of 23 items and 5 sub-dimensions. Pearson Correlation Coefficient and Kruskal Wallis H test were used as data analysis technique in the study. Data were analyzed with the SPSS 21 program.

Participants as a result of the analysis made to determine the tendency of aggression in adolescents exposed to domestic violence during childhood, it was seen that there was a meaningful relationship in the positive direction. As a result of the research, it was found that there was a positive difference between sex, age, place of residence, class, high school type, parents 'marital status and parents' educational status in the analysis results for determining aggression tendency in adolescents exposed to domestic violence in childhood.

Key Words: Domestic violence, violence, aggression

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ.....	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ	
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önem	3
1.3.Araştırmanın Yöntemi	5
1.4.Araştırmanın Varsayımları	7
1.5.Hipotezler	8
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
İKİNCİ BÖLÜM: AİLE TANIMINA GENEL BAKIŞ	
2.1.Aile Tanımına Genel Bakış	11
2.2.Şiddet ve Saldırganlığa Genel Bakış.....	11
2.2.1.Şiddet Kavramı	12
2.2.2.Aile İçi Şiddet.....	16
2.2.3.Şiddet Türleri	18
2.2.3.1. Fiziksel Şiddet.....	19
2.2.3.2.Sözel ve Duygusal Şiddet	20
2.2.3.3.Cinsel Şiddet.....	21
2.2.4.Saldırganlık Kavramı.....	22
2.2.5.Saldırganlık ve Şiddet İle İlgili Kuram ve Yaklaşımlar	24

2.2.5.1.İç Güdü Kuramı	24
2.2.5.2.Sigmund Freud'un Psikoanalitik Kuramı	24
2.2.5.3.Etiyolojik Kuram	26
2.2.5.4.Engellenme-Saldırganlık Kuramı.....	27
2.2.5.5.Bağlanma Kuramı	29
2.2.5.6.Sosyal Öğrenme Kuramı	31
2.2.5.7.Davranışçı Kuram	33
2.2.6.Şiddet ile İlgili Kuramlar.....	34
2.2.6.1.Uyarma Kuramı.....	34
2.2.6.2.Arınma Kuramı.....	34
2.2.6.3.Anomi Kuramı	35
2.2.6.4.Kanıksama Kuramı.....	35
2.2.7.Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenler	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	
BULGULAR VE YORUM.....	39
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	87
EKLER	-

KISALTMALAR LİSTESİ

AGE	:	ADI GEÇEN ESER
S	:	SAYFA
SS	:	SAYFALAR
TDK	:	TÜRK DİL KURUMU
WHO	:	WORD HEALTH ORGANİZATİON

TABLolar LİSTESİ

	SAYFA
Tablo- 1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Demografik Özellikleri	39
Tablo-2: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travma, Saldırganlık ve Aile İçi Şiddet İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	41
Tablo-3: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi	42
Tablo-4: Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi	43
Tablo-5: Saldırganlık Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi	44
Tablo-6: Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları	45
Tablo-7: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları	45
Tablo-8: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları	46
Tablo-9: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	46
Tablo-10: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	48
Tablo-11: Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	50
Tablo-12: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel Algılarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	52
Tablo-13: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutları ve Saldırganlık Genel Algılarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları	54
Tablo-14: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	55
Tablo-15: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	56

Tablo-16:	Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	58
Tablo-17:	Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	59
Tablo-18:	Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Baba Medeni Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	60
Tablo-19:	Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	62
Tablo-20:	Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	63
Tablo-21:	Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	64
Tablo-22:	Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	65
Tablo-23:	Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne-Baba Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	67
Tablo-24:	Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları	68
Tablo-25:	Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	69
Tablo-26:	Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	70
Tablo-27:	Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	72

Tablo-28: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne-Baba Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

74

EKLER LİSTESİ

EK-A: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

EK-B: Çocukluk Çağı Travmaları Örneği

EK-C: Saldırganlık Ölçeği

EK-D: Aile İçi Şiddet Anketi

EK-E: İzin Formu

EK-F: Özgeçmiş

ÖNSÖZ

Dünyada varlığını sürdüren her canlı çok değerli ve özeldir her canlının yaşama hakkı ve özgürlüğü vardır. Bu hayatta yaşamını sürdüren bir insan olarak hiç kimsenin özellikle çocukların şiddetten uzak olduğu bir yaşam sürmesi dileğiyle...

Çok sevdiğim ve her geçen gün biraz daha bağlandığım mesleğime yeni bir yol açmak adına başladığım bu yolculukta ilk günden itibaren yanımda olup her türlü desteğini veren ve yardımlarını esirgemeyen birçok kişi oldu.

En başta bu yolculuk boyunca her aşamada destek ve yardımını asla esirgemeyen, çalışmanın her aşamasında görüş ve önerilerini paylaşan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Fatih BAL' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Benim ile beraber her türlü zorluğa katlanan her umutsuzluğa düştüğümde beni tekrar ayağa kaldıran ve cesaretlendiren arkamdaki en büyük destekçim sevgili annem Gülser Karakulak ve babam Hüseyin Karakulak'a sonsuz sevgi ve teşekkürler.

Yine bu yolculukta hep yanımda olan en kıymetlilerim sevgili anneannem Mümine Er ve dedem Kerim ER' e sonsuz minnetlerimi sunarım. Bu yolculukta tezin her aşamasında görüş ve desteklerini sunan sevgili arkadaşlarım, Esra YEMEZ'e, Osman ÖZBEK' e, Ömer Nuri Beyazyüz' e ve Gökçe DAĞAŞAN' a sonsuz sevgiler.

Tezin izin aşamasında bana her türlü desteği sunan Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Hüseyin ER' e, İl Milli Eğitim Müdürü Sayın Yüksel Arslan' a ve araştırmamı yürüttüğüm okullardaki tüm öğretmen ve öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Aile içinde bulunduğumuz toplumun en küçük kurumudur. Aile kurumu dünyaya gelen her çocuğun kimliğinin oluştuğu, hayatlarına yön veren, toplumsallaşmasını sağlayan ilk sosyal ortamdır.

Çocuğun ailesi ile olan iletişimi daha sonraki yaşamının şekillenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Aile içinde iletişimin sağlıklı olması her çocuğun daha sonraki yaşamında ayakları yere sağlam basan, özgüveni yüksek daha duyarlı kişiler olacaklarına temel oluşturmaktadır.

Daha önce yapılan akademik çalışmalara bakıldığında aile içerisinde yaşanan olumsuz durumlara şahit olan çocuklarda davranışsal ve psikolojik sorunların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

Aile içinde yaşanan şiddet olaylarının şiddet kurbanı kişide olumsuz etkilere neden olduğu düşünülmektedir. Uygulanan şiddetin türü ve şekli de oldukça önemli bir yere sahiptir. Uygulanan şiddetin sözel, duygusal, fiziksel, cinsel şiddet olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Aile içerisinde şiddete uğrayan çocukta ortaya çıkan en belirgin davranışsal tepkilerin başında saldırganlık davranışı gelmektedir. Aile içerisinde çocuk şahit olduğu ve ya maruz kaldığı şiddet sonucunda, rol alma ve taklit etme davranışı ile kendisine uygulanan davranışları benimsemektedir. Çocukluk döneminde benimsenen bu davranışların çocuğun tüm gelişimsel süreçlerini etkilediği düşünülmektedir. Bu gelişimsel süreçlerin en kritik ve önemli dönemlerinden olan çocukluk ve ergenlik, üzerinde durulması gereken en hassas konuların başında gelmektedir. Çocukluk dönemi bireyin gelişiminin büyük bir kısmının şekillendiği dönemdir. Çocukluk döneminde çocuk hayata dair öğrenmesi gereken bilgilerin temelini oluşturur. Bu dönemde çocuk gördüğü ve duyduğu her şeyi kaydetmeye başlar. Ergenlik, Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “Cinsel organların fizyolojik gelişmesiyle başlayan, buluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem, yeni yetmelik” olarak tanımlanmıştır.¹ Kişinin genleri yoluyla oluşan özellikleri çevre ile bir bütün olarak, ergen bireyin gelişimine etki eder. Bu nedenlerden dolayı ergenlik ‘fırtınalı’ ve ‘stresli’ olarak ifade edilir.² Ergenlik çağındaki her birey birçok açıdan farklılaşmaya başlar. Bu farklılaşma ergenlik

¹TDK, T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.574d9584ab0c9.74013097 (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

² Betül Aydın, **Çocuk Ve Ergen Psikolojisi**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2015, s.172- 173.

dönemindeki bireyin neredeyse tüm davranışlarını düşüncelerini esir alır. Ergenlik döneminde ortaya çıkan fiziki ve bedensel değişiklikler, mental, psikolojik ve sosyal gelişimin alt yapısını oluşturmaktadır. Vücutta başlayan biyolojik temelli değişiklikler ile beraber kişide fiziki, psikolojik ve sosyal değişimlerde kendini göstermeye başlar. Ergenlik dönemi olarak adlandırılan süreç erinlik denilen dönem ile başlar yetişkinlik dönemine kadar devam eder. Bu süreç kızlarda 9 yaş erkeklerde ise 11 yaş olarak bilinmektedir.³ Ergenlik dönemi kişide var olan duyguların en yoğun yaşandığı dönemdir. Birey her duyguyu en üst seviyede ve şiddette yaşamaktadır. Bu süreçte ortaya çıkan davranışların bireyin geçmiş yaşantısı ile bir bağlantısının olup olmadığının tespit edilmesi önemli bir konudur.

Daha önce yapılan araştırmalar da göz önünde bulundurularak, çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerin saldırganlık eğilimi gösterdiğine dair anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

³ John W. Santrock, **Ergenlik**, Çev. Diğem M. Siyez, Nobel Yayın, Ankara, 2012, s. 3.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan 15-18 yaş arası ergenlerde saldırganlık eğilimini ve aile içi şiddet ve çocukluk çağı ruhsal travma envanteri alt boyutları ile saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ailenin tanımı, asırlar boyunca insanların yaşam koşullarına göre değişmiştir.⁴ Toplumun temel yapı taşlarından olan aile kurumunu oluşturmak evlilikle gerçekleşebilmektedir. Karşılıklı iki tarafın birlikte yaşamak, hayatı paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve büyütmek adına yaptıkları söze 'evlilik' adı verilmektedir. Evlilik kurumsal olan bir yolculuk, ilişkisel sistem, kadın ve erkeği birbirine eş olarak bağlayan, ileride olmasını planladıkları çocuklara belirli statüler sağlamaya çalışan, devletin toplumsal açıdan kontrol ettiği, hak ve yetkilerinin bulunduğu yasal bir ilişki biçimidir.⁵ Aile, kan yolu ile cinsel temas ya da yasal yol ve bağlar ile birbirine bağlı insanların oluşturduğu, gizli ve özel ilişkilerle örtülü bir gruptur.⁶

Aile, tüm duygularımızın oluşup şekil aldığı ilk sosyal ortamdır. Kişinin kendisi ve diğer insanlar hakkında nasıl duygusal tepkiler vereceğini, duygularla ilgili düşünce ve hislerini ve hangi yollar ile davranışlarını ortaya koyacağını ilk olarak aile ortamında öğrenir. Duygusal yönümüzün olduğu bu ilk sosyal ortam olan ailede, çocuklara duygularını nasıl açığa çıkaracakları, nasıl düşünecekleri ve nasıl davranacakları direkt olarak öğretilmez. Bu öğrenmeyi sağlayan en önemli durum eşlerin birbirleri arasındaki duygusal alışverişidir. Ebeveynlerin çocuklarına göstermiş oldukları davranışlar, duygular, çocukların duygusal hayatlarının bir portresini oluşturur.⁷

Tüm toplumlarda aile kavramının büyük önemi vardır. Aile, toplumda yaşamakta olan birey ve toplumun içindeki en temel öğedir. Aile, kişinin yaşamı

⁴ Sezer Ayan, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet (Sivas İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2007, s.77 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

⁵ İbrahim E. Özgüven, **Ailede İletişim ve Yaşam**, PDREM Yayınları, Ankara, 2001, s. 1.

⁶ Celalettin Vatandaş, **Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet**, Ankara, Uyum Ajansı, 2003, s. 50.

⁷ Daniel Goleman, **Duygusal Zekâ**, Çev. Banu S. Yüksel, Varlık Yayınları, İstanbul, 1996, s. 252.

boyunca çok önemli bir yere sahip olan beslenme ihtiyacı, bakım, sevgiye olan ihtiyacı, duygusal, psikolojik yönden gelişimi, eğitimsel ve kültürel değerleri kazanması, zihinsel gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürme gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı en temel yer ve çevredir. Aile üyeleri arasındaki ilişkisel durum ve aile içinde bulunduğu ortam, psiko-sosyal yönden gelişim göstermekte olan bireyin en çok etkileşimde bulunduğu yerlerin başında gelmektedir. Aile içindeki bu ilişkiler, kişinin kendine olan güvenini, içinde bulunduğu toplumdaki insanlara ve kendisine sevgi duymasını, kimlik sahibi olmasını, kişiliğinin iyi şekilde gelişimini, sosyal beceriler anlamında gelişmesini ve topluma uyum aşamasını olanaklı hale getirir.⁸

Aile içi şiddet tüm dünyada yer alan oldukça önemli evrensel bir sorundur, dünya çapında çok sık karşılaşılmasına ve yaşanmasına karşın ailenin özeli nedeniyle gizli tutulmuştur ve son 30 yıla kadar literatürde yer almamıştır.

Aile içi şiddet aile içinde bulunan bir bireyin diğer bir aile üyesinin kötü muamelesine maruz kalması” şeklinde tanımlanabilmektedir.⁹ Aile içi şiddet, vurma, yaralama davranışı, kişiyi sakat bırakma, cinsel saldırı, zor kullanma tecavüz ve öldürme davranışı gibi somut olarak tespit edilebilenlerin yanında gözle görülmesi ve tespit edilmesi oldukça zor olan sözel, duygusal ve zihinsel boyutlara da uzanan türleri görülmektedir.¹⁰

Aile içi şiddet; çocukluk döneminde, şiddete maruz kalan ergenlerin fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimini etkileyen bir tecrübe olduğu için gelişim psikolojisinin konuları arasına girmektedir. Bu anlamda şiddetin gelişim üzerindeki etkilerinin fark edilmesi insan gelişimini ele alan konudaki bilgilerin kapsamı açısından oldukça önemlidir.

Özellikle, aile içindeki şiddet içerikli yaşamsal deneyimlerde, sorunlar ile baş etme stratejileri sınırlı olan ergenler bu türlü zor konularda yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Saldırgan davranışlar, çok önemli iki yaş grubu olan çocuklar ve ergenler arasında da sıklıkla görülmektedir. Bu davranışlar, bir şeyler çalma, kişi yaralama gibi hukuki anlamda suç sayılan nitelikte olduğu gibi, suç olarak nitelendirilmeyen zarar verme, kötü madde kullanımı, ev ve bulunduğu yerden kaçma şeklinde de olabilmektedir. Bu durum özellikle bireyin en önemli (kritik) kimlik gelişiminin olduğu dönemlerden birisi olan ergenlik döneminde, üzerinde çok daha fazla yıkıcı etkileri olabilmektedir.

⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, **Aile Yapısı**, Aile ve Tüketici Hizmetleri, Ankara, 2011, s. 4.

⁹ Fatma Yıldırım, “Saldırganlık ve Cinsiyet İlişkisi”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, 1998, 22, 15-32, s. 21.

¹⁰ Vatandaş, a.g.e., s. 51.

Çocukluk ve ergenliğin ilk dönemleri, öfke ve saldırganlık gibi davranışların yapılanmaya başladığı dönem olarak kabul edilebilir. Bu dönem içerisinde, bireyde istenmeyen davranışların ortadan kaldırılmasında ya da bireyden beklenen iyi davranışların kazandırılmasında oldukça önemlidir. Çocukların sahip oldukları bilişsel yapıları, saldırgan davranışın gelişmesinde ve bu davranışın sürekli hale gelip davranışın kazanılmasında önemli rol oynamaktadır. Saldırgan davranış ilk etapta çok fazla unsur tarafından uyarılsa da, zaman içinde çocuğun bilişsel yapısının ve gelişiminin oluşup, tamamlanması ile saldırgan davranışı ortaya çıkaran faktörler daha sabit ve kararlı bir hale gelmektedir.¹¹ Erken yaşlarda başlayabilen ve devam eden bu saldırgan davranışlar, daha sonraki dönemlerde çok daha ciddi problemlere neden olabilmektedir.¹²

Diğer taraftan bu çalışma, çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerin saldırganlık eğiliminin belirlenmesiyle bu alanda çalışan kişi ve kurumlara klinik çalışmalarında kaynak sağlaması açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan 15-18 yaş grubu ergenlerde saldırganlık eğiliminin olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma, elde edilen verilerin sayısal olarak ifade edilebildiği; ekonomik gelir, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, yaş gibi değişkenlerin belirlendiği araştırma yöntemidir.¹³ Araştırmada üç farklı ölçek ve kişisel bilgi formu kullanılarak bulgular araştırma sonunda korelasyon edilmiştir. Bu araştırmanın bağımlı değişkeni aile içi şiddet bağımsız değişkeni de saldırganlıktır.

Araştırmanın evrenini 2016-2017 öğretim yılında Antalya ili Alanya İlçesinde eğitim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; veri toplama yöntemleri, maliyeti açısından kolay ulaşılabilir olması ve evreni temsil yeteneği yüksek olması dikkate alınarak liselerde öğrenim gören 239 öğrenciden oluşmaktadır.

¹¹Millicent H. Kellner, and H. Bry Brenna, "The Effects of Anger Management Groups in a Day School For Emotionally Disturbed Adolescents", *Adolescence*, 1999, 34.136, 645-652, s. 648.

¹²Filiz Gültekin, Saldırganlık ve Öfkeyi Azaltma Programının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2008, s. 10 (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*).

¹³Remzi Altunışık, vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Karşılaştırmalı Araştırma Teknikleri Doktora Dersi Kitap Özeti, Sakarya Yayıncılık, 2007, s. 2

Kullanılacak veri toplama araçları

1. Kişisel bilgi formu: Kişisel bilgi formu katılımcıların demografik bilgilerini içeren sorulardan oluşturuldu. Formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi sorular yer almıştır.

2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin daha önceki şekli 53 maddeden oluşmaktaydı fakat sonradan ölçeğin özgün yazarı tarafından kısaltılan ölçek, İngilizce olan özgün şeklinden, konu üzerinde uzun yıllardır çalışmakta olan ve deneyimi bulunan çalışmanın ilk yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonraki aşamada her iki dili de ileri derecede bilen uzman tarafından İngilizce'ye versiyonuna geri çevrilerek iki versiyon arasında tutarlılık sağlanmıştır. Ölçeğin yayınlanan ilk çevirisi ile bir takım pilot çalışmalar yapılmış, maddelerin anlaşılabilirliği görüldükten sonra ölçeğe son şekli verilmiştir. CTQ puanlarının hesaplanmasında önce olumlu ifadelerden (madde 2.5.7.13.19.26.28) elde edilen puanlar ters çevrilir (örneğin 1 puan 5 puana, 2 puan 4 puana döndürülür). Beş alt puanın toplamı CTQ toplam puanını verir. Alt puanlar 5-25, toplam puan 25-125 arasındadır. Olumlu ifade olmasına rağmen minimizasyonla ilgili (madde 10, 16 ve 22) maddelerin puanlarını ters çevirmeye gerek yoktur. Çünkü bu üç madde sadece travmanın inkârını ölçmek ve toplam puanı etkilememektedir. Minimizasyon puanını hesaplamak için bu üç maddenin her birinden alınmakta olan sadece 5 puan (en yüksek) cevapları hesaba alınır ve bunları hepsi 1 puan şeklinde alınıp bu şekilde sayılır. Bunların toplanması ile 0-3 puan arasında bir minimizasyon puanı elde edilir. Duygusal (emosyonel) istismar 3.8.14.18.25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9.11.12.15.17 numara içeren maddelerde, var olan fiziksel ihmal 1.4.6.2.26 numara içeren maddelerle, duygusal (emosyonel) ihmal 5.7.13.19.28 numara içeren maddelerle, var olan cinsel istismar 20.21.23.24.27 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir. Şar ve arkadaşlarının (2012) özgün çalışmalarında elde ettikleri ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri 0,93'tür. Araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formu ile katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve meslekleri ile ilgili bilgi alındı. Araştırma sonunda veriler bilgisayar ortamında değerlendirildi katılımcıların tanıtıcı özellikleri ile şiddet ve saldırganlık eğilimlerine ilişkin bulguların sayı yüzde dağılımları yapılmıştır.¹⁴

¹⁴ Vedat Şar vd., "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği" *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 2012, 32-4, 1054-1063, s. 1056-1057.

3. Saldırganlık Ölçeği: Buss ve Perry tarafından geliştirilen ve Buss ve Warren tarafından (2000) güncellenmiş olan "Aggression Questionnaire" adlı ölçeğin Türkçe uyarlaması Can (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek beşli Likert tipi cevaplar içermekte ve 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 170, en düşük puan 34'dür. Ölçekten alınan puanlardan 58 ve aşağısı düşük, 59 ve 110 arası normal, 110 ve üzeri yüksek saldırganlık düzeyine işaret etmektedir. Saldırganlık ölçeği 5 alt ölçekten oluşmaktadır: Fiziksel saldırganlık (8, 10, 11, 17, 23, 24, 25, 27), sözel saldırganlık (1, 4, 6, 20, 26), öfke (3, 7, 12, 16, 19, 22, 29, 32), düşmanlık (2, 5, 9, 21, 28, 29, 32) ve dolaylı saldırganlık (13, 14, 15, 18, 30, 34). Ölçekte yorumlanırken alt ölçek puanlarına ve toplam puanlara bakılmaktadır. Saldırganlık ölçeğinde gözlemlenen toplam puanın yüksek olması sonucunda bireyin alt ölçek puanlarını incelemek gerekir.¹⁵

4. Aile İçi Şiddet Anketi: Yılmaz Özkan (2008: 72) tarafından yapılan faktör analizinin sonucunda anket; baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet (2, 6, 5, 3, 1, 8, 18, 23) anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet (17, 22, 13, 23, 10, 8) anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet (20, 16, 12, 15) baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet (17, 22, 1) ve anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet (11) olarak beş alt boyutta gruplandırılmıştır. Toplam 23 maddeden oluşturulan ve öğrencilerin aile içinde anne ve baba tarafından şiddet davranışlarına hangi sıklıkla maruz kaldığını sorgulayan bu ankette her bir madde için 5'li likert tipi derecelendirme yöntemi (1-sürekli, 2-sık sık, 3-ara sıra, 4-nadiren, 5-hiçbir zaman) kullanılmıştır. Araştırmaya katılanlardan anket maddelerinde yer alan davranışların anne ve babası tarafından ne kadar sıklıkla uygulandığını derecelendirmeleri istenmiştir. Anketten baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet, baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet, anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı ve duygusal şiddet olmak üzere beş puan elde edilmekte ve anketten alınan puan azaldıkça öğrencinin aile içi şiddete maruz kalma düzeyi artmaktadır.¹⁶

1.4.Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmada katılımcıların araştırma sırasında uygulanan ölçme araçlarına samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

¹⁵ Yasemin Yavuzer ve Zeynep Karataş, "Ergenlerde Otomatik Düşünceler ile Fiziksel Saldırganlık Arasındaki İlişkide Öfkenin Aracı Rolü", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2012, 23, 1-7, s. 3.

¹⁶ Merve G. Çeliktaş, Okuldaki Şiddet Olayları ile Aile İçi Şiddet İlişkisi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2013, s. 46 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

- Herhangi bir dışsal unsurun katılımcıların cevaplarını etkilemediği varsayılmaktadır.

- Kişinin saldırganlık eğilimi ve şiddetin, içsel mekanizmaları ile ilişkili olduğu ve bu doğrultuda şiddetin içsel mekanizmalar üzerindeki etkisinden yola çıkarak saldırganlık eğilimi ve şiddet arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

- Araştırmada yararlanılan kaynakların doğru ve geçerli bilgiler sağladığı varsayılmaktadır.

- Şiddete maruz kalan bireylerin yüksek saldırganlık göstermesi çalışmanın varsayımlarından biridir.

- Bireylerin şiddete maruz kalmasının davranışsal (agresif) problemlere neden olması araştırmanın bir diğer varsayımdır.

1.5.Hipotezler

H0: Çocukluk döneminde Aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimi yoktur.

H1: Çocukluk döneminde Aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimi vardır.

H0: Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirileri arasındaki anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algılarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algılarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları annenin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları annenin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları babanın eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları babanın eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları annenin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları babanın eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları babanın eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları anne-babanın medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma anket sorularıyla sınırlıdır.
- Örnekleme 2016-2017 öğretim yılında Antalya İli Alanya İlçesinde eğitim görmekte olan lise öğrencilerinden oluşturulmuştur.
- Araştırma 3 farklı lise türü; Anadolu lisesi, Fen Lisesi ve Meslek Lisesi ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırmada 3 farklı ölçek kullanılmıştır.
- Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılabilecek sonuçlar ve genellemeler araştırmayı içeren evren için geçerlidir.
- Yapılan araştırma 239 öğrenci arasında yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile Tanımına Genel Bakış

Aile toplumu oluşturan en önemli küçük gruptur. Bütün toplumlarda aile birey için hayati merkezli olup, bireyin içinde bulunduğu, önem taşıyan temel sosyal grup ve aile üyeleri arasındaki yakın ve birincil ilişkilerden ve bu ilişkilerin doğru bir şekilde yapılandırılmasından doğan kurumdur. Üyeleri arasındaki çeşitli ve son derece kuvvetli rollerin varlığı aile sistemini meydana getirir.¹⁷

Kişilerin psiko-sosyal ve davranışsal açıdan en fazla etkilendiği, aile bireylerinin ve ilişkilerinin yer aldığı kurumdur. Aile içerisinde kurulan iletişim; kişinin özgüven kazanmasında, birlikte yaşamakta olduğu kişilere saygı ve sevgi duymasında, karakter ve kişilik oluşumunda ve sosyal anlamda kazanımlar elde etmesinde çok önemli bir yere sahiptir.¹⁸

Aile teriminin tanımı, insanların yaşayış biçimlerine, farklı hayat standartlarına göre değişiklik göstermiştir.¹⁹ Genel olarak karşı cinsten iki insanın birlikteliği, eş olarak birbirlerini seçmeleri ve sonucunda evlenmeleri ile devam eden, aynı evi paylaşan, çeşitli toplumsal rollerle birbirlerini etkileyen bireylerin oluşturduğu toplumsal, ekonomik ve asal en önemli kurum olarak açıklanmaktadır. Aile, gelecek nesillerin devamı, dünyaya gelecek çocukların bakımı ve onların hayata hazırlanmasını sağlayan birliktir.²⁰

Aile birliği; gelecek nesillere, yaşadıkları topluma ait kültür, ahlak, din gibi önemli değerlerin kazandırılmasında, toplum ve tarih bilincin aşılmasında, saygı, sevgi, birbirine karşı hoşgörü temeline dayanan değerlerin aktarılması gibi en önemli ve temel etmenleri üstlenen ve uygulayan evrensel bir birliktir. Bu önemli nedenlerden ötürü aile birliği, tüm toplumların ve her dönemin sosyal ve köklü bir kurumu olarak varlığını devam ettirmektedir.²¹

2.2.Şiddet ve Saldırganlığa Genel Bakış

Bu bölümde şiddet ve saldırganlık kavramları ile ilgili genel bilgilere yer verilecektir.

¹⁷ Zeki Arslantürk ve Tayfun Amman, *Sosyoloji: Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s. 395.

¹⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, a.g.e., s. 4.

¹⁹ Ayan, a.g.e., s. 77.

²⁰ Özgüven, a.g.e., s. 1.

²¹ Fatma Özdoğan, "Türkiye'de Uygulanan Anne- Baba Eğitim Programları, Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı", *T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*, Antalya, 2006, s. 29.

2.2.1.Şiddet Kavramı

Şiddet olgusu, insanoğlunun yaradılışından bugüne kadar süregelen çeşitli problem, anlaşmazlık gibi sorunların nedeni ya da sonucu olan insana ait sosyal oldukça acı ve gerçek bir durumdur.²²

Şiddeti tanımlarken genelde literatür de kin, düşmanlık, saldırgan davranışlar, çatışma, güç gösterme, güçsüzlük gibi kavramlar kullanılmaktadır. Şiddet, insanlarda oluşan öfke, kin ve düşmanlık duygularının ve davranışlarının ortaya çıkmasıdır. Şiddeti genel olarak tanımlamak gerekirse, insanların psikolojik ve fiziksel açıdan yara almasına, zarar görmesine ve daha da kötüsü sakat kalmasına ve en kötüsü ise ölümlerine neden olan, bir kişi tarafından ya da toplu olarak yapılan hareketlerdir.²³

Şiddet olgusunu Dünya Sağlık Örgütü şu şekilde tanımlamaktadır: “Fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalini arttırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır.”²⁴

Bir insanı zorlamak, kişiye karşı zor kullanmak, istismar, hak ve özgürlüğüne tecavüz gibi kelimeler de şiddet olgusunu açıklamak için kullanılmaktadır.

Şiddetin tanımı Türk Dil Kurumu’nda da şu şekilde yapılmaktadır: Şiddet “*bir hareketin, bir gücün derecesi, yelinlik, sertlik, hız, bir hareketten doğan güç, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ya da davranışta aşırılık*” olarak tanımlanmaktadır.²⁵

Kişinin başka insanlara ya da etrafında bulunan çevresine karşı sergilemiş olduğu zarar verici davranışlar da şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kişinin sergilemiş olduğu bu zarar verici davranışların fiziksel sonuçları; karşısındaki kişiyi itme, vurma, dövme, nesnelere zarar verme şeklinde kendini göstermektedir. Şiddetin fiziksel sonuçları kadar sözel ve psikolojik sonuçları da yer almaktadır; karşısındaki kişiyi tehdit etme, alay etme, kızdırma, sözel olarak laf atma, aşağılama, dışlama.²⁶

Bireyin karşısındaki kişiye sert davranması, kötü ve kaba davranması da şiddeti tanımlamakta kullanılan diğer sözcüklerdir. Bireyin kişiye karşı sergilemiş

²²Emine Durmuş ve Uğur Gürkan, “Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri”, *Dergi Park, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005, 3-3, 253-269, s. 255.

²³Gülşen Eryılmaz, “Aile İçi Şiddet, Kadın Sağlığı ve Hemşirelik”, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2001, 5(2), 19-24, s.19.

²⁴ World Health Organization, *Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu*, Genova, 2002, s. 4.

²⁵ Türk Dil Kurumu, TDK- <http://www.tdkterim.gov.tr> (Erişim Tarihi:10.08.2017).

²⁶ Deniz Yenğın, *Dijital Oyunlarda Şiddet Kavramı: Yeni Şiddet*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2010, s. 57 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

olduğu öldürme, yaralama, sakat bırakması gibi zarar verici davranışları içinde barındırdığı için güç olgusunu aşmaktadır. Şiddeti tanımlarken insanlara karşı sergilenen ruhsal ve fiziki olarak zarar verici her türlü davranışı, başkasına karşı tehdit edici unsurlar yaratıcı davranışlardan da bahsetmek mümkündür.²⁷ Şiddeti; tüm dünyada giderek artan, toplumda yaşayan insanların buldukları her alanda karşlarına çıkabilecek toplumun sağlığını etkileyen bir sorun olarak da tanımlayabiliriz.²⁸

Yine şiddeti tanımlarken diğer tanımlara benzer şu tanım ile açıklamak mümkündür; toplum içinde yaşayan bireylerin bir başka bireye karşı uyguladığı güç ve baskı, bireyin bedensel ve ruhsal olarak tahrip olmasına sebep olan, birey olarak ya da toplu olarak yapılan hareketlerin tamamıdır.²⁹ Şiddet davranışının en temel özelliklerinden bir tanesi de baş gösterdiği toplumda çok uzun süre de varlığını sürdürmesi ve giderek o toplumda yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesidir. Şiddet, giderek kişinin bir alışkanlığı haline gelip kişi de yer ederek benimsenir ve o toplumun içerisinde geleneksel bir hal almaya başlar. Ortaya çıkan bu tablo ile şiddet olgusu doğal bir durum olarak kabul edilip normal bir durum gibi benimsenmeye başlar.³⁰

Kişinin etkileşimde olduğu bir başka kişiye isteği dışında uygulamış olduğu güç ya da baskı, yine kişinin isteği dışında o kişiye zorla bir şeyler yaptırmak şiddetin tanımı olarak söylenebilir, şiddetin eyleme dökülmüş hali ise, kişiye karşı uygulanan saldırı, kaba kuvvet, işkence, acı verme, yaralama ve vurma davranışı olarak tanımlanmaktadır. Şiddet olgusu yaşadığımız toplumda hemen her yerde kaşımıza çıkmaya başlamaktadır; ev gibi bireysel ortamlarda, gündelik hayatımızın büyük bir çoğunluğunu geçirdiğimiz trafik, iş gibi toplu alanlarda en önemlisi en kıymet verdiğimiz çocuklarımızın eğitim alanı olan okullarda en sık karşılaştığımız sorunların başında gelmeye başlamaktadır.³¹

Türk Dil Kurumunda geçen bir diğer tanımda şu şekilde yapılmaktadır; "Karşıt görüşte olanlara, kendilerini kabul ettirme, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, duygu veya davranışta aşırılık".³²

²⁷ Artun Ünsal, "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Cogito*, 1996, Sayı: 6-7, 29-36, s. 29-30.

²⁸ Nuran Güler, Hatice Tel, Fatma Ö. Tuncay, "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı", *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, Sivas, 2005, 27. 2, 51-56, s. 51.

²⁹ Demet Taşdan, *Çocuk ve Şiddet*, Babıali Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 7.

³⁰ Semra Somersan, "Şiddetin İki Yüzü." *Cogito*, 1996, 4, 6-7, s. 6.

³¹ Georgia Pashiardis, "School Climate in Elementary and Secondary Schools: Views of Cypriot Principals and Teachers", *International Journal of Educational Management*, 2000, 14. 5, 224-237, s. 224.

³² TDK, Türk Dil Kurumu, - <http://www.tdkterim.gov.tr> (Erişim Tarihi:07.09.2017).

Birlikte yaşamak zorunda olduğumuz bu toplumda birey ya da bireylerden birinin ya da birkaçının bir başka bireyin ahlaki, manevi bütünlüğüne, bedensel bütünlüğüne, sahip olduğu tüm kültürel mirasına saldırı ya da müdahale durumunda; dozu ne boyutta olursa olsun kişiye karşı sergilemiş olduğu her türlü davranışa şiddet denir.

Şiddet; insanoğlunun var olduğu günden bugüne kadar varlığı insan olan oldukça karmaşık, sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik gibi bir çok faktörden etkilenen, çok kapsamlı ve geniş bir olgudur. Şiddet; kişinin kendine yönelik ortaya koyduğu davranışından tüm sosyal ortamında sergilediği davranış ve ,tüm dünyayı derinden etkileyen savaşlara kadar,kişinin kurban olarak nitelendirdiği kişiye karşı uygulamış olduğu psikolojik zarar ile başgösteren, kurbanın bireysel varlığına, özgürlüğüne yada bedensel bütünlüğüne karşı uygulanacak davranış ve kişiyi öldürme gibi durumlarla karşılaşılabilir. Şiddet oldukça farklı bir duruma sahip olan gözlemlenebilen bir olgudur.³³

Şiddetin bir diğer tanımı da, insanda doğumundan itibaren içgüdüsel olarak baş gösteren,bastırılmış, oldukça sert ve kaba davranış ve kişinin uyguladığı ceza ve azarlamalarda fazla ileri gitmesi; kişinin karşısındaki kişi ile iletişim kurmak yerine kişiye karşı uygulamış olduğu kaba kuvvet, ve kişinin psikolojik,manevi ve fiziki bütünlüğüne zarar veren davranışlar şeklinde yapılabilmektedir. Şiddet, bir amacı olan uygulamaya geçmeden önce saatlerce düşünülmüş bir eylem değildir. Şiddet kişide meydana gelen ani parlama ve ardından gelen normal dışı davranışlar ile kendini göstermektedir. Bu durum açıklarken elbette sadece içgüdülenen bahsedemeyiz, bunun yanında kişinin vücudunda bulunan sinir sisteminin işleyiş biçimi ve fizyo-kimyası da oldukça önemlidir. Kişinin sergilemiş olduğu davranış cınnet getirme olarak tanımlanır ve bu süreçte ortaya çıkan saldırgan davranışlar kişinin hem çevresindeki tüm insanları hemde kendi varlığına son verme şeklinde kendini göstermektedir.³⁴ Şiddet, varlığını ve güncelliğini her daim sürdüren ve toplumda var olan birçok disiplini yakından ilgilendiren bir olgudur. Geçmişten günümüze tarihler boyunca şiddet, sürekli varlığını hissettirmiş ve bu konu üzerindeki tartışmalar sürekli devam etmiştir. İnsanoğlunun geçmişi yaşamış olduğu savaş ve çatışmalarla yani şiddet ile doludur. Daha detaylı bakıldığında aslında

³³ Saadet Demirbağ Bolat, İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutum ve Zorba- Kurban Olma Durumlarının Aile İçi Şiddet Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2010, s. 1 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

³⁴ Ahmet İnam, "Şiddeti Anlamak", Kişisel web sitesi, <http://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/siddeti-anlamak.htm> (Erişim Tarihi: 08.08.2017).

şiddetin insan figürü ile başlayıp ve insanın kendi menfaatleri doğrultusunda bir başkasını korkutması bastırması gibi güdüler ile baş gösteren bir durum olduğunu görmek mümkündür. Şiddetin insanlara özgü bir olgu olduğunun en önemli kanıtı periyodik olarak ürettiği silahlar ile karşısında yer alan insanları yok etmesidir. Bu sebeplerden ötürü literatür de geçen birçok kaynakta şiddetin ne olduğu hakkında tartışmalar devam ederken, kaynak olarak insandan, insanın sahip olduğu antropolojik niteliklerinden yola çıkılır.³⁵

Dünya genelinde var olan bu tehlikenin ne denli büyük olduğunun anlaşılabilmesi adına şiddet gören ve bu sebep ile hayatını kaybeden 1,6 milyondan daha fazla insanı göz önünde bulundurmamak bu durumun önüne geçebilmek adına oldukça fazla önem taşımaktadır.³⁶

Toplum içinde şiddetin bu oranda fazla olması bu şiddet olgusunun aslında yaşamdan bir parçaymış gibi sessizce kabul edilmesi gerçeğini de gözler önüne sermektedir. Tüm bu kabullenişin ve bu durumu reddedişin en önemli nedenlerinden bir tanesi de belki de insanlar arasında şiddet kelimesinin ve şiddet sorununun tam olarak bilinmemesi ve kişilerce açıklanamamasıdır.³⁷ İnsanlığın doğumundan itibaren içinde var olan ve bastırılan ve bir davranış olarak varlığını sürdüren şiddet olgusu, kişiden kişiye göre farklılık göstermekle beraber, bazı toplumlarda bireylerin şiddet olarak ifade ettiği davranış bir başka toplumda şiddet olarak kabul edilmemektedir. Kişi bedensel ve ruhsal olarak yaralanıyor ise bu davranışı şiddet davranışı olarak tanımak mümkündür. Günümüzde şiddet, toplum içerisinde hemen herkese uygulanmaktadır ama şüphesiz ki bu durumdan en çok etkilenen ve zarar gören kadınlar ve çocuklardır.³⁸

Şiddet kavramının aile kaynaklı sonuçlarından bir tanesi de çocuğun aile ortamında öğrendikleridir. Aile içerisinde çocuk ebeveynlerinin sorunları halletme şekillerinden oldukça fazla etkilenmektedirler. Davranışların taklit etme yolu ile öğrenilme durumu göz önüne alındığında, çocukların aile içinde ebeveynlerinin davranışlarını da taklit etme yolu ile model aldıkları sonucu ortaya çıkabilir. Bu durumu özetlemek gerekirse çocuklar aile içerisinde anne ve babasının birbirleri ile

³⁵ Sedat Servet Çeçen, İlköğretim Okullarında Artan Şiddet Olaylarına Karşı Alınan Önlemler ve İnsan Hakları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 7 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

³⁶ WHO: World Health Organization: Genova, **Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu**, 2002, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/ (Erişim Tarihi:12.06.2017).

³⁷ Ayten Z. Page, Merve İnce, "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme", **Türk Psikoloji Yazıları**, İstanbul, 2008, 11(22), 81-94, s. 82.

³⁸ Mehtap Memiş, Çalışan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2010, s. 6 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

olan problemlerini bu problemleri nasıl çözümledikleri nasıl altından kalktıkları gibi durumları aile ortamında gözlemler ve öğrenir.³⁹

2.2.2.Aile İçi Şiddet

Dünyaya geldiğimiz ilk andan itibaren insanoğlunun tüm ihtiyaçlarının karşılandığı, insanı koruyup kollayan ve insanın yetiştiği ilk ortam olan aile, ne yazık ki bazen şiddet olgusunun en fazla yaşanıp uygulandığı bir alan olabilmektedir. Şiddet, daha önce de tanımladığımız gibi kişinin ruhsal ya da bedensel olarak zarar görmesi, yara alması veya sakatlanmasına yol açan bireysel ve toplu olarak yapılabilen davranışlardır.⁴⁰

Aile içi şiddet, şiddet olgusunun bir çeşididir ve toplumda aile olarak tanımlanan grup içerisinde kendini göstermektedir. Aile içi şiddet; kişinin bir çocuğa, yaşlıya ya da karısına karşı yönelttiği azarlama, zorlama, öfke, saldırganlık gibi her türlü şiddet davranışdır.⁴¹

Bu kavramın başka bir tanımı da bireyin aile içinde diğer bir aile ferdine karşı uygulamış olduğu fiziki zarar verme, önemsememe, tokatlama gibi davranışlarla baş gösteren kişiyi öldürmeye kadar gidebilecek olan toplumsal bir sorundur.⁴²

Oldukça önemli bir sorun haline gelen aile içi şiddet günümüzde artık tüm dünya toplumlarında her sosyo-ekonomik seviyede ki ailelerde ve her dört ailenin birinde görüldüğü düşünülmektedir.⁴³

Aile içi şiddet diğer şiddet türlerine göre toplumsal bağlamda en yaygın görülen şiddet türlerinden bir tanesidir fakat daha çok özel ilişkilerde yakın bağları bulunan kişiler arasında ortaya çıktığı için literatürde kişiye özgü kişiler arası bir şiddet türü olarak anılmaktadır. Bu tanımdan yola çıkılarak aile içi şiddeti daha çok aile fertleri arasında daha çok eşler arasında yaşanan bir şiddet türü olarak açıklayabiliriz.⁴⁴

“Aileyi Koruma Kanununa” göre 1998’ den beri Türkiye de aile içi şiddete bazı düzenlemeler getirilerek cezai işlem uygulanmaktadır.⁴⁵

³⁹ Daniel J. Flannery, “School Violence; Risk, Preventive Intervention, and Policy”, *Urban Diversity Series*, 1997, No:109, s. 19.

⁴⁰ Aliye M. Aktaş, *Aile içi şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*, Elma Yayınları, Ankara, 2006, s. 13.

⁴¹ Yeter Kitiş ve Sema Ş. Bilgici, “Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi İle Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem”, *Sosyal Politikalar Çalışma Dergisi*, 2007, 3(11), 7-11, s. 8.

⁴² Aysel Yıldırım, *Sıradan Şiddet; Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*, Boyut Yayınları, İstanbul, 1998, s. 27.

⁴³ Çeliktaş, a.g.e., s. 13.

⁴⁴ Page ve İnce, a.g.e., s. 82.

⁴⁵ Aslıhan Okan İbiloğlu, “Aile İçi Şiddet”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2012, 4(2), 204-222, s. 205.

Tarihe bakıldığında daha önceki dönemlerde aile içi şiddet ruhsal bir bozukluk ya da ekonomik anlamda yaşanan zorluğun sonucunda ortaya çıkan bir durum olarak değerlendirilirken; daha sonraki dönemlerde yapılan deneysel çalışmalar sonucunda aslında toplumda oldukça sık görülen ve maruz kalınan bir sorun olduğu anlaşılmıştır. Daha önceki dönemlerde aile içi şiddet “kasten zor kullanma” ile “gayri meşru şiddet davranışı” tanımları üzerinden tartışılırken, daha sonra 1980’lerde aile içi şiddet kavramı artık tüm toplum ve basın kanallarınca bilinen bu alanda çalışan tüm birimlerin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir.⁴⁶

Genel olarak aile içi şiddeti tanımlarken; aile fertlerinden birinin ailede bulunan diğer bir aile ferdine ya da fertlerine karşı uygulamış olduğu fiziksel ve psikolojik şiddet, aile fertlerinin bağımsızlığını etkileyen, kişinin özlük haklarına, kişiliğine, gelişimsel süreçlerine olumsuz şekilde zarar veren davranışlar ve kişiyi ihmal eden hareketler tanımı kullanılmaktadır.⁴⁷

Dünya genelinde yaşamakta olan tüm toplumlara bakıldığında aile içi şiddeti uygulayan genellikle erkekler mağdur olan ve zarar görenin ise kadınlar olduğu görülmektedir. Halk sağlığını konu alan kaynaklarda aile içi şiddet genellikle kapalı kapılar ardında ya da sessiz salgın bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Bu sebepten yola çıkılarak bu alanda çalışan tüm personelin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.⁴⁸

Aile içerisinde yaşanan şiddet türlerinden biri olan eşler arasında yaşanan şiddet; kişinin eşine karşı yapmış olduğu saldırgan davranışlar, cinsel anlamda zorlama, ruhsal olarak zorlama ve istismar davranışlarına bağlı olarak gelişen ve ortaya çıkan ruhsal, fiziki ve cinsel boyutta zarar verme davranışı olarak açıklanmaktadır. Açıklaması yapılan bu tanım hala birlikte olan ve boşanıp ayrılmış tüm çiftler için geçerlidir. Yaşanan bu süreçte bir kadının bir erkeğe, erkeğin kadına şiddet davranışı sergilemesi durumu yaşanabilmektedir. Bu grupta en fazla gözlenen erkeğin kadına şiddet uygulamasıdır.⁴⁹

Aile içi şiddeti etkilediği düşünülen birçok etken vardır. Şiddeti uygulayan kişinin daha önce yaşamış olduğu şiddet, aile kurumunu oluşturan eşler arasındaki

⁴⁶ Yasemin Davarcı ve Hasan Kayıklık, “Çocukların Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaları ve Dindarlıkları Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *Bilimname*, 2016, 32, cilt:3, 109-145, s. 113.

⁴⁷ Ayşe Akalın, 15-49 Yaş Grubu Kadınlarda Aile İçi Şiddet Sıklığı ve Şiddetin Depresyona Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010, s. 1 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁴⁸ A.Lisa Goodman, Marry Ann Dutton ve Maxine Harris, “The Relationship Between Violence Dimensions and Symptom Severity Among Homeless, Mentally Ill Women”, *Journal of Traumatic Stress*, 1997, 10(1), 51-70, s. 69.

⁴⁹ T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1994, s. 7.

düşünce, ahlak, gelenek görenek, eğitim, gelir olarak eşlerden birinin diğerine göre gelirinin daha iyi olması daha çok kadının gelir düzeyinin erkekten fazla olması, eşler arasındaki kötü madde kullanımı, ruhsal bozukluklar, evliliğe bakış açısının geleneksel ve köhne inanışlara dayanması, sosyal ve çevresel problemler bu sorunlara örnek gösterilebilir.⁵⁰

Aile içi şiddet genellikle aile ortamında en fazla kadın ve çocuklara uygulanmaktadır. Aile üyeleri arasında yaşanan şiddet kişinin yara almasına, hiddetlenmesine, kişinin diğer kişiyi baskılaması ve kişinin karar vermesini engelleme gibi fiziki ya da benzer davranışlardır. Birleşmiş Milletler, sosyal ve ekonomik konseyin, aile içi şiddet raporunda, “özel alanda gerçekleşen ve aralarında kan bağı ya da hukuksal bağlılık bulunan taraflarca uygulanan şiddet aile içi şiddettir şeklinde tanımlamaktadır.⁵¹

Aile birimi toplumun çok önemli bir kurumudur, aile bu yönü ile toplumu şekillendiren bir misyona sahiptir, bu neden doğrultusunda aile içerisinde ortaya çıkan şiddet davranışı toplumsal bir boyut kazanmaktadır. Uygulanan ve yaşanan şiddet sadece şiddetin yaşandığı aile içerisinde kalmamakta, öğrenme ve model alma yolu ile gelecekte aile kuracak olan diğer bireyleri de belli etmeden etkilemekte ve bir çığ gibi büyümektedir.⁵²

2.2.3.Şiddet Türleri

Yukarıda yapılmış olan tanımlardan yola çıkacak olursak şiddetin oldukça farklı ve değişik tanımları olduğu görülmektedir.⁵³

Şiddet olgusu toplumumuzda giderek artmaya başlayan ve sıkça karşılaşmaya başladığımız bir sorun haline gelmeye başlamaktadır. Aile içi şiddet, çocuklara, kadınlara, kişinin kendisine yönelik uyguladığı şiddet, okullarda, spor alanlarında sokaklarda uygulanan şiddet giderek normal bir olgu haline gelmeye başlamış ve yaşamın bir parçası haline gelmiştir.⁵⁴

⁵⁰ Ercüment Aksoy vd., “Aile İçi Şiddet”, 2004, <https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/6.html> (Erişim Tarihi:15.08.2017).

⁵¹ Dilek Kaplan ve Başak Tarhan, “ Birleşmiş Milletler Sosyal Ve Ekonomik Konseyin Aile İçi Şiddet Raporu Ve Görüşleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1998, cilt:2, 122-146, s. 122.

⁵² Mehtap Memiş, a.g.e., s. 13.

⁵³ Filiz Aygüç, Ortaokul Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimlerinin Aile İçi Şiddet Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi (Çekme Köy Örneği), Eğitim Bilimler, Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 36 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁵⁴ Rıza Gökler, “Okullarda Akran Zorbalığı”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2009, 6: 2, 511-537, s. 512.

İnsanoğlunun varoluşundan beri hüküm süren şiddet, sadece fiziki davranışlarla değil, çok farklı şekillerde kendini göstermektedir.⁵⁵

Şiddeti açıklarken kişiye karşı baskı yapmak, güç kullanma, bir şeyleri zorla yaptırma, kişiyi caydırmak gibi kelimeler sıkça kullanılmaktadır. Tüm bu şiddet unsurlarını kişiye karşı uygularken, kişiye bu durumları kabul ettirmek adına insanlar farklı araçlar kullanmaktadır. İşte tam da bu yüzden şiddet oldukça farklı yöne sahip bir olgudur. Bireyler birbirlerine sözel, fiziki, psikolojik vb. yollar ile şiddet uygulayabilirler.⁵⁶

2.2.3.1.Fiziksel Şiddet

Kişinin başka bir bireyi bastırması, korkutması ya da kaba kuvvet uygulaması ve bunu zor kullanarak yaptırım aracı olarak kullanması fiziksel şiddet olarak açıklanmaktadır. “Tokatlama, çimdikleme, ısırma, itme, tekmeleme, boğazına sarılma, eline geçirdiği cisimle saldırma, kemik kırma, evden kovma, terk etme ve ölüm fiziksel şiddet olarak değerlendirilmektedir”.⁵⁷

Şiddet olgusunun en bilinen ve aşikâr hali fiziksel şiddettir.⁵⁸ Fiziksel şiddet genellikle tekme atma, yumruklama, sert bir cisim ile şiddet uygulama şeklinde olabilmektedir.⁵⁹ Kişinin başka bir bireye karşı uyguladığı şiddet, özellikle bir erkeğin bir kadına bir cisim yolu ile (asit, kemer, sigara) şiddet uygulaması da fiziksel şiddete örnektir. Bu grubun içerisinde yer alan en tehlikeli ve ölümcül sonuçları olanlar ise silah ve bıçak gibi kesici alet kullanımı sonucunda oluşan fiziksel şiddet durumudur.⁶⁰

Fiziksel olarak uygulanan şiddet genel olarak sadece bir tokat ile başlayıp erkeğin bu durumun bir daha yaşanmayacağına dair verilen sözlerin rağmen ilerleyen dönemlerde tekrarlanmaktadır. Uzmanlar şiddetin bir kez uygulandığı zaman bunun devamlı olarak süreceğini belirtmişlerdir.⁶¹

⁵⁵ Güldal Akşit, “Açılış Konuşmaları, Medyada Şiddete Duyarlılık Paneli Kitabı”, *Rtük Dergisi*, 2004, 17-25, s. 19.

⁵⁶ Ünsal, a.g.e., s. 29.

⁵⁷ Neslihan Lök, vd., “Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psiko-sosyal Desteğin Önemi”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2016, 8: 2, 155-161, s. 157.

⁵⁸ Oğuz Polat, *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, İstanbul, 2001, s. 21.

⁵⁹ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadın Sığınma Evi Kılavuzu, Haziran 2008, s. 13.

⁶⁰ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, s. 7, <http://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf> (Erişim Tarihi:22.07.2017).

⁶¹ Gill Hague and Ellen Malos, *Domestic Violence: Action for Change*. New Clarion Press, 1998, s. 6.

Başka bir tanım ise fiziksel şiddeti şu şekilde açıklamaktadır: Kişinin diğer bireyi yaralaması, canını acıtması ya da ölümüne sebep olacak bilinçli ve direkt yapılan davranışlar.⁶²

2.2.3.2.Sözel ve Duygusal Şiddet

Sözel şiddet, kişinin başka bir kişiye karşı söz ve hareketler ile kişiyi sindirme, baskılama ve korkutması sonucu ceza verme ve kişi üzerinde kontrol sağlaması olarak açıklanmaktadır. Sözel şiddet ve duygusal şiddet genellikle birbirine çok benzerdir ama öne çıkan bazı farklılıklarda mevcuttur. Sözel şiddette genellikle hareket ve davranışların sözel olarak ortaya çıkması görülmektedir. Kişinin öfkesini kontrol edememesi ve birden ortaya çıkan ani tepkilerin sonucu görülmektedir.⁶³

Sözel şiddet; Sözcük kullanarak, sözcükler yardımı ile kişinin başka bir kişiye zarar vermesidir. Sözel saldırganlık tanımının içerisinde; kişiyi yazılı olarak tehdit etme, azarlama, kişi hakkında doğru olmayan bilgiler yaymak, kişinin özlük haklarına saygısızlık gibi durumlar yer almaktadır. Kişinin ortaya koyduğu davranışlar kişinin kendisi ile beraber etrafında bulunan diğer kişilere de zarar vermekte ve kişileri kötü etkilemektedir.⁶⁴

Sözel şiddette ortaya çıkan davranışın en bilineni, kişinin hayatında önem taşıyan durumlara karşı güven duygusunu yıkmak ve kişiye yara vermek adına sürekli olarak ağır davranışlarda bulunmak ve sözler söylemektir.

Çocuğa ruhsal yönden zarar veren psikolojik olarak kötü etkileyen tüm davranışsal ya da sözel yollu durumlardır. Çocuğa karşı sergilenen onu yalnız bırakma, üzerinde baskı kurma, varlığını reddetme, aşağılama, hareketlerini ve davranışlarını eleştirme, suça teşvik etme, yalnız hissetmesine sebep olma, aşırı koruyucu davranma, çocuğun karakterine ve kapasitesine uygun olmayan sorumluluklar yükleme, ilgi ve sevgi göstermeme, aile içerisinde yaşanan tüm şiddet olaylarına tanık olması duygusal şiddet tanımının içine girmektedir.⁶⁵ Bir kişinin başka bir kişiye karşı yapmış olduğu periyodik olarak tekrarlanan, kişinin karakterini, ruhsal ve sosyal yaşantısını etkileyen tüm olumsuz hüküm verme, atıf ya da sözel

⁶² TÜBİTAK ve Ankara Üniversitesi, Okullarda Şiddet ve Zorbalığın Önlenmesi Öğretmen El Kitabı, s. 2, <http://docplayer.biz.tr/104851-Okullarda-siddet-ve-zorbaligin-onlenmesi-ogretmen-el-kitabi.html> (Erişim Tarihi:09.09.2017).

⁶³ T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet", **Elma Teknik Basım Matbaacılık**, Ankara, 2009, s. 8.

⁶⁴ Yener Akman, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddet ve Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010, s. 12 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁶⁵ Atakan Taptık, İlköğretim Okullarında Şiddet ve Sebeplerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2010, s. 28-29 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

davranışlar olarak tanımlanır. Sözel ve duygusal şiddetin dikkat çeken en önemli özelliği kişinin şiddet eylemini sürekli olarak tekrarlamasıdır.⁶⁶ Şiddet ve istismar olayları ve türleri arasında tespit edilmesi, buna bağlı olarak raporlanması, önlem alınması en zor olan türdür duygusal şiddet. Duygusal şiddet; fiziki olarak herhangi bir belirti göstermediği, kişi üzerindeki ilerleme ve etkiler gözlenemediğinden, kişinin bunu başka sebeplere dayandırması nedeni ile tespit edilmesi konusunda zorluklar yaşanmaktadır. Duygusal ve sözel şiddet tek başına varlık gösterebileceği gibi diğer şiddet türleri ile birlikte de ortaya çıkabilmektedir.⁶⁷

2.2.3.4.Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet; kişinin şiddeti uyguladığı kişinin yakınlık derecesine bakılmaksızın; kişinin özel hayatı yâda iş ortamında kişiye karşı yapılan cinsel içerikli davranışlarda bulunması, yâda bulunma çabası, kişiye karşı uygunsuz cinsel ifadelerde bulunması, kişiyi kendi, istediği dışında uygunsuz cinsel ilişkiye zorlama, engelli kişilere karşı cinsel istismar, çocuk istismarı, çocuk yaşta evliliğe zorlama, kişiyi zorla hamile bırakma, bulaşıcı hastalıklardan korunmasını ve doğum kontrolünü sağlamasını engelleme, istenmeyen gebelikleri zorla sonlandırma gibi birçok eylemi kapsamaktadır.⁶⁸ Cinsel şiddet daha çok kişinin istemediği şekilde taciz etme, şaka ve dokunma davranışı ile başlamaktadır.⁶⁹ Cinsel şiddet davranışını gösteren kişiler karşısındaki kişiyi bir eş yada insan olarak görmezler.⁷⁰

Kişiyi istediği dışında cinsel ilişkiye zorlama ya da başka kişiler ile ilişkiye zorlama, isteği dışında gebelik ya da düşük yapmaya zorlama, çocuğa karşı yapılan uygunsuz sevgi içermeyen bedensel davranışlar bu duruma örnek gösterilebilir.⁷¹

Cinsel istismarın en önemli detayı kişinin isteği dışında yaşanıp yaşanmadığı konusudur. Çocuklar bu durumun içerisinde yer almazlar, çocuklar cinsel ilişki nedir ve nasıl sonuçlar doğurur bilemezler ve bu nedenle bu durumu anlamaları

⁶⁶ Dursun Aykul, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Şiddet Olgusu (Burdur İli Bucak İlçesi Örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2012, s.13 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁶⁷ Meltem İ. Çamuroğlu, Üniversite Öğrencilerinde Kendine Zarar Verme Davranışı ve İntihar Olasılığının, Çocukluk Örselenmeleri ve Saldırganlıkla İlişkisi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014, s. 55 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

⁶⁸ WHO World Report on Violence and Health Geneva, 2002, s. 149-150. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf (Erişim Tarihi:10.09.2017).

⁶⁹ T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, s. 8 <http://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf> (Erişim Tarihi:22.07.2017).

⁷⁰ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadın Sığınma Evi Kılavuzu, Haziran, 2008, s. 9.

⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), *Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu Etkileyen Etkenlerin Saptanması Araştırma Raporu*, Ankara, 2007, s. 17.

beklenemez. Diğer taraftan çocukların cinsel ilişki sırasında yaşananlara uygun davranışlar sergilemesi ve güçlü durması imkânsızdır. Önemli bir diğer hususta çocuğun yaşadığı olayı anlamlandıramaması ve yaşadığı ikilemdir. Çocuk yaşanan bu durumdan hoşlanmasa da kendisine karşı gösterilen ilgiden hoşlanabilir ve kişinin almış olduğu küçük hediyeler onu mutlu edebilir. Başka bir açıdan bakıldığında da bazı çocuklar yaşadıkları cinsel deneyimden memnun olabilir ama bu durumun yanlış olduğunu bildikleri için sürekli bir ikilem içindedirler. Cinsel şiddetin göze çarpan önemli özelliklerinden birisi de kişiyi zorlamasıdır. Bu zorlama davranışı ruhsal ya da bedensel olabilir. Şiddete uğrayan çocuk kendine ve aile üyelerinden herhangi birine zarar geleceği ve sevgiden yoksun kalacağı korkusu ile bu duruma zorlanmaktadır. Kişi yapmış olduğu davranışın gizli kalması ve çocuğun bu durumu anlatmaması için çocuğa hediyeler olarak ya da korkutarak bu durumun açığa çıkmasını önler.⁷²

2.2.4.Saldırıcılık Kavramı

Literatürde şiddet ve saldırıcılık kavramları açıklanırken zaman zaman birbirlerinin yerine geçecek şekilde kullanılan ama özünde çok farklı iki olgu olduklarına değinilmektedir.⁷³ Saldırıcılık kavramı, içinde birçok şiddet unsurunu barındıran, kişiyi yenmek, kişi üzerinde hâkimiyet sahibi olmak, kişiyi yönetmek gibi hareketleri içeren, kişinin sahip olduğu işi boşa çıkarma, engelleme gibi kötü niyet içeren kırıncı, örseleyici, tahrip edici amaçlar güden tüm davranış türlerini içeren bir olgudur.⁷⁴ Saldırıcılık olgusu şiddetin temel yapı taşıdır, şiddet, saldırıcılık olarak nitelendirdiğimiz davranışın uygulamalı olarak eyleme dökülmüş hali için kullanılmaktadır. Her iki olgununda detaylı olarak tanımlaması yapıldığında; şiddet, ortaya koyulan davranışın kendisini, saldırıcılık ise kişinin içinde bulunduğu ruhsal durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. Kısaca şiddet, yapılan davranış, sergilenen hareketleri ifade ederken, saldırıcılık ise kişinin içinde bulunduğu ruhsal durumu, duygularını ifade eder. Bir birey saldırıcılık davranışlar gösteriyorsa o kişinin başka bir kişiye zarar verme niyeti oldukça yüksektir.⁷⁵

⁷²Karen L Kinnear, *Childhood Sexual Abuse*, A Reference Handbook, ABC-CLIO, California 2007, s. 20.

⁷³ Sezer Ayan, "Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırıcılık Eğilimleri" *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2007, 8. 3, 206-214, s. 207.

⁷⁴ Yavuz Erten ve Cahit Ardalı, "Saldırıcılık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları", *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 1996, 643, Sayı: 6-7, 143-164, s. 143-146.

⁷⁵ Celalettin Vatandaş, "Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları*, Afyon, 2003, s. 4.

Saldırganlık; sözel, fiziki ya da dolaylı yolla kişinin bir başkasına zarar verme davranışı ile sonuçlanan tüm hareketlerdir. Saldırganlık genellikle şiddet ve düşmanlık besleme ile karıştırılır ancak saldırganlık bunlardan farklıdır.⁷⁶ Şiddet daha çok fiziki olarak sergilenen davranışlarla sınırlıdır. Ancak saldırganlık şiddet davranışı içermeden de (kişiyi eleştirme, yüz ve el hareketleri) ortaya çıkabilir. Düşmanlık besleme ise daha çok saldırganlığın tutum boyutundadır. Toplum içerisinde hangi davranışın saldırganlık ya da suç olduğu, o toplumun sahip olduğu kültür ve yapısına bağlıdır. Saldırganlık davranışları davranışın gerekçesine göre farklılıklar gösterebilir. Saldırganlık, kişinin kendi haklarını savunma ya da otorite kurmayı amaçladığı fiziki, söze dayalı veya göstermelik her türlü davranıştır.⁷⁷

Freud'a göre saldırganlık, insanın kendine yönelik olan yıkıcı eylemlerinin dış dünyadaki nesnelere çevrilmesidir. Freud, insanın kendisine karşı olan saldırganlığını, kayıp nesneye karşı hissedilmiş ikilem ve onun içerdiği şiddet ve saldırganlığın şahsın kendisine yönelmesi şeklinde açıklamıştır.

Davranışın incelenmesini temel alan bilimsel kaynaklarda saldırganlık; kişinin başka bir bireye kasıtlı bir şekilde kişiyi incitmek veya yaralamak adına yapmış olduğu tüm davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlık, bireye ait tüm özel eşyalara zarar verme amacıyla yapılmış tüm davranışlar olarak açıklanabilir. Saldırganlık davranışı kişi tarafından açık bir şekilde veya gizli olarak, herhangi bir nedene bağlı olarak veya nedensiz, ani bir şekilde veya planlı olarak söze dayalı veya fiziki olarak görülebilmektedir. Davranışın uygulanma şekli veya sebebi ne olursa olsun kişiye zarar verme maksadı ile yapılmış ise bu davranış saldırganlık davranışı olarak değerlendirilir. Bu durumun aksine kişi saldırganlık davranışını kendi istediği dışında bir kaza sonucu yapmış ise bu saldırganlık davranışı olarak değerlendirilmez.⁷⁸

Saldırganlık davranışı kişinin maruz kaldığı birçok neden sebebi ile ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenler psikolojik, çevresel veya sosyal etkileşimler sonucunda ortaya çıkmış olabilir. Bu sonuçlar göz önüne alındığında saldırganlık davranışı çok farklı yer ve zamanda ve çok farklı boyut ve şekilde ortaya çıkabilmektedir.

⁷⁶ Eron D. Leonard, "Parent-Child Interaction, Television Violence, and Aggression of Children." *American Psychologist*, 1982, 37. 2, 197-211, s. 197.

⁷⁷ Erten ve Ardalı, a.g.e., s. 143-146.

⁷⁸ Asude Bilgin, "*Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme*", Ezgi Kitabevi, Bursa: 2008, s. 33.

Saldırganlık davranışının farklı şekillerde ortaya çıkması çok farklı saldırganlık türlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.⁷⁹

2.2.5. Saldırganlık ve Şiddet İle İlgili Kuram ve Yaklaşımlar

2.2.5.1. İç Güdü Kuramı

Psikoloji alanında önemli bir yere sahip olan Freud, McDougall ve Lorenz kişilerin doğuştan saldırganlık dürtüsü ya da içgüdülere sahip olduklarını söylemişlerdir. Kişi hayati ihtiyaçlarının eksikliğini hissettiği gibi saldırganlık davranışını da hissetmektedir. İnsanlarda var olan dürtülerin birtakım duygular ile bağlantısı bilinmektedir saldırganlık davranışının tam olarak hangi durum sonucu ortaya çıktığı bilinmemesine rağmen saldırganlık davranışı en önemli ve en temel dürtülerin başında gösterilmektedir.⁸⁰

İnsanlığın geçmişine bakıldığı zaman toplumun sürekli olarak bir savaş, kavga şiddet içerikli olayların içerisinde olması saldırganlık davranışının içgüdüsel temellere dayandığını ortaya koymuştur. İçgüdü kuramını; Psikoanalitik Kuram ve Etiyolojik Kuramlar olarak 2 ana başlık altında açıklayabiliriz.⁸¹

2.2.5.2. Sigmund Freud'un Psikoanalitik Kuramı

Freud, kişide var olan saldırganlık dürtüsünün kişide doğuştan var olduğunu ve aynı cinsellik kadar kişi için temel bir ihtiyaç olduğunu ifade eder. Ortaya koyduğu yapısal kuramda yer alan id' in (ilkel benlik) içgüdüsel olarak kişiyi baskılaması sonucunda kişi şiddet ve saldırganlık davranışı göstermektedir.⁸²

İnsanın yaşamının ilk yıllarında göstermiş olduğu tüm davranışlarının nedeni olarak Eros ve Libido (yaşam enerjisi) kavramlarının olduğunu söylemektedir. Saldırganlık davranışının ortaya çıkmasının en önemli nedenini ise libido etkisindeki dürtülerin tam olarak doyurulamaması olarak açıklamaktadır. Saldırganlık davranışı her durumda ortaya çıkan bir davranış değildir, bu nedenle hayati bir parçamız değildir diye açıklamaktadır. Freud değişen dünya olayları sonucunda özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan olaylardan sonra iddia ettiği bu görüşü terk ederek, saldırganlık davranışına neden olan dürtünün aslında Thanatos adını

⁷⁹ Barbara Krahe, *The Social Psychology of Aggression*, Psychology Press, 2.Baskı, 2001, s. 33

⁸⁰ Rafael Moses, "Şiddet Nerede Başlıyor?", Çev. Ayşe Kul, Cogito (Şiddet Özel Sayısı), *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 1996, 6(7), 23-27, s. 24.

⁸¹ Ebru Aytekin, Ortaokul Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyinin Ebeveyn Kabul Red Algısı ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2015, s. 18 (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*).

⁸² Norman A., Sprinthall, and Richard C. Sprinthall, *Educational Psychology: A Developmental Approach*, Random House, 1987, s. 544.

verdiği dürtüden kaynaklandığını ifade etmiştir. Thanatos adını verdiği bu dürtüyü, kişinin yaşamakta olduğu hayatı sonlandırması ve zarar vermesine neden olan bu şekilde insanlarda ortaya çıkan bir enerjidir ve Freud bireylerde ortaya çıkan saldırganlık dürtüsünün kişide var olan eros ve Thanatos arasındaki ikilemden ve gerginlikten kaynaklanmaktadır diyerek açıklamıştır.⁸³

Freud ortaya atmış olduğu bu iki bakış açısını birbirine bağlayarak, insan ırkında var olan bütün davranışların Eros ve Thanatos adını verdiği iki güdünün birbiri ile etkileşimi sırasında oluşturduğu bir gerilim sonucu ortaya çıktığını söylemiştir. Bu durum sonucunda saldırganlık; kişinin sahip olduğu libidinal dürtülerin bir başkası tarafından engellenmesi durumuna göstermiş olduğu tepki, hem de kişinin kendisine gelebilecek zararlı dürtüleri bir başka kişiye yönlendirmesi sonucu oluşmaktadır. Saldırganlık kavramını Lorenz şu şekilde açıklamaktadır: Saldırganlık insanların etkileşim içinde olduğu diğer insanlarla mücadele etme içgüdüleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.⁸⁴

Saldırganlık kavramı hakkında Freud'un iddia ettiklerini destekleyen psikologların yanı sıra bu görüşe karşı çıkan psikologlarda olmuştur. Bu kişiler Jung ve Adler' dir. Adler saldırganlığı açıklarken Freud'un görüşlerinden tamamen farklı bir bakış açısı sunmuştur. Adler'e göre saldırganlık kişide doğuştan var olan organlar tarafından yürütülen bir dürtü değildir, kişinin elde etmek için uğraştığı kendi ihtiyaçlarını karşılama güdüsü tarafından kaynaklanmaktadır. Adler'e göre toplum içinde düzene uyum sağlayarak yaşayan bir kişide bulunması gereken en önemli kriter toplumsal ilgidir. Eğer kişide bu durum mevcut değil ise kişide çeşitli nevrotik durumlar ortaya çıkabilmektedir. Adler kişinin vermiş olduğu bu tepkiyi nevrotik koruyucular şeklinde tanımlamıştır. Saldırganlık kavramını başka bir şekilde açıklayan Jung ise kişideki yaşam ve ölüm içgüdülerini var olan tek içgüdü olarak değerlendirmektedir. Jung'a göre; yaratmak ölüm severliğin tam karşıtıdır. Jung içinde var olan yıkıcı güçleri iyileştirme isteği ve kabiliyeti ile var olan bu çatışmayı çözmüştür.⁸⁵

Şiddet olgusu insanoğlunun varoluşundan bu yana varlığını sürdüren ve süreklilik göstermesi sonucunda, saldırganlık içeren davranışların kişinin doğuştan getirmiş olduğu bir içgüdü olduğu düşüncesi iddia edilmiştir. Ortaya atılan bu

⁸³ Erol Göka ve Hakan Türkçapar, "Gençlik ve Şiddet-1", s.7 <http://erolgoka.com/makale.htm> (Erişim Tarihi:12.09.2017).

⁸⁴ Michael T. McGuire, Alfonso T. Troisi, **Comprehensive Textbook of Psychiatry**, Baltimore, 1989, s. 272.

⁸⁵ Erich Fromm, **İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri**, Çev. Şükrü Alpagut, Payel Yayınları, İstanbul, 2. Basım, 1993, s. 34.

düşüncenin en önemli ismi Freud'dur. Freud'a göre kişi tehdit olarak algıladığı saldırıya karşı tepki gösteren ve kendini savunan sessiz sakin bir varlık değildir, ortaya çıkan aşırı saldırgan davranışların kişide doğuştan var olduğunu savunmaktadır.⁸⁶ Freud kişideki yaşam ve ölüm içgüdüsünün kişinin içinde bulunduğu gerilimi azalttığını düşünmektedir. Freud insanı tanımlarken insan zevki için yaşayan bir hayvandır der, bu nedenden ötürü insanın içinde bulunduğu o gerilimden bir an önce kaçmak istediğini söylemektedir. Kişi var olan gerilimden kaçmayı hedef edindiği için yaşamdaki tek amacı ölümdür.⁸⁷

Psikanaliz, saldırganlık kavramının kişinin ruhsal bütünlüğünün içsel bir parçası ve kişi tarafından benimsemesi gerektiğini iddia eden ve ortaya koyan ilk teori olarak dikkat çekmektedir. Freud savunduğu saldırganlık ve cinsellik dürtülerini açıklarken, saldırganlık kavramını kişinin hayatta kalmak için mücadele eden güdüsü olarak ifade etmiştir. Bu açıklama doğrultusunda saldırganlık, yaşama, kişinin yaratma gücü ve cinsellik için en temel kaynak, daha sonraki dönemlerde ise ölüm içgüdüsü ile ilişki kurulmuştur.⁸⁸

2.2.5.3.Etiyolojik Kuram

İnsanoğlunda var olan saldırganlığın içgüdüsel dayanağını hayvan davranışları ile açıklayan kuramdır. Hayvanlarda var olan doğuştan gelen ve kalıtsal olan içgüdü'nün insanlarda da olduğu görüşünü benimsemektedir.⁸⁹

Lorenz, saldırganlık kavramını kişinin toplumda var olan diğer insanlar ile mücadele içgüdü'sü olarak açıklamaktadır. Saldırganlık; kişinin mücadele içgüdü'sü ile birlikte sarf ettiği enerji ve saldırganlık davranışını etkileyen ve harekete geçiren uyarının şiddetine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Lorenz hayvanlarda gözlenen saldırgan davranışların insanlarda var olan saldırgan davranışlar ile aynı olduğu ve davranışların ortaya çıkmasında etkili olan içgüdü'lere dikkat çekmektedir. Hayvanların sergilemiş olduğu saldırgan davranışların aynı türden hayvanlara göstermesinin nedeni olarak türün devamlılığını sağlamak ve korumaya yönelik olduğunu savunmuştur. Tüm bunların sonucunda Lorenz'e göre saldırganlık kavramı insanların yaşamakta olduğu toplumsal sistem içinde o toplumu düzenleyen ve toplumun doğasında var olan bir

⁸⁶ Sigmund Freud, *Psikanalize Giriş Dersleri*, Çev. Sedat Budak, 6.Baskı, Öteki Yayınevi, Ankara, 1994, s. 528.

⁸⁷ Engin Geçtan, *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996, s. 35.

⁸⁸ Celia Harding, *Making Sense of Aggression, Destructiveness and Violence, Aggression and Destructiveness, Psychoanalytic Perspectives*, East Sussex: Routledge, 2006, s. 6.

⁸⁹ Aytakin, a.g.e., s. 20.

güdüdür.⁹⁰ Tüm bu tanımlara bakıldığında hem Freud'un ortaya atmış olduğu Psikonalitik kuram hem de Lorenz'in etiyolojik kuramında kişide kontrol altına alınması güç, kalıtsal olarak var olan dürtülerin kontrolünde açığa çıkan bir saldırganlık enerjisi yer almaktadır.⁹¹ Freud'un saldırganlık kavramı hakkındaki görüşü, hayvanlar da gözlenen davranışları onların doğal habitatlarında ele alan etologların çalışmaları ile ilişkilendirilebilir. Alanda çalışan bazı etologlara göre hem insanoğlu hem de hayvanlar doğuştan saldırgandırlar; bu benzerliğe rağmen hayvan ortaya çıkan saldırganlık güdülerini kontrol altına almaya yarayan sistemler geliştirmişler ancak hayvanların aksine insanlar bunu başaramamıştır.⁹² Kişide ortaya çıkan saldırgan davranışların temelde biyolojik sebeplerle ilişkilendirenler sadece psikanalistler değildir. Etologlar hayvanların sergilemiş olduğu davranışları izleyerek ortaya çıkan saldırgan davranışların evrim sürecinde oldukça etkili olduğu iddia etmişlerdir.⁹³

Lorenz saldırganlık güdüsünü kişide doğuştan var olan ve bu davranışı açığa çıkarmak için uygun koşullar bekleyen enerjinin çevresel uyarıların etkili olup olmadığına bakılmaksızın ortaya çıkan bir uyarılmışlık olarak açıklamaktadır. Buradan yola çıkarak saldırganlık davranışı çevresel ve dış etkenler nedeniyle ortaya çıkan bir durum değildir. Kişide izlenen saldırgan davranışın hedef noktasından çok buna sebep olan neden önemlidir. Lorenz, insanların gerçekte savaş, haksızlık, zulüm, baskı gibi zorlayıcı ve engelleyici faktörler nedeniyle değil, saldırganlığa neden olan enerjilerini besledikleri için saldırgan olduklarını belirtmektedir.⁹⁴

2.2.5.4.Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Yale adlı grubun üyeleri olan Dollard, Doob, Miller, Mowrer ve Sears tarafından bu kuram 1939'da geliştirmişlerdir. Bu kuramın savunucuları engellenme kavramını tanımlarken; kişinin koymuş olduğu hedefe ulaşmasını zorlaştıran etkenler vardır, bu engellenme durumlarının artış göstermesi beraberinde saldırgan

⁹⁰ Konrad Lorenz, *On Aggression*, Psychology Press, 2002, s. 229.

⁹¹ Aytakin, a.g.e., s. 22.

⁹² Rita L. Atkinson, vd., *Psikolojiye Giriş*, Çev. Yavuz Alagon, Arkadaş Yayınları, İstanbul, 1999, s. 460.

⁹³ Onur Ulusoy, Ergenlerde bilişim teknolojileri kullanımı ve saldırganlık ilişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2008, s. 11 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁹⁴ Yıldız A. Sargın, *Ergenlik Dönemindeki Ergenlerin Saldırgan Davranışları ile Öfke ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelemesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2008; aktaran Osman Gönültaş, Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinin Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2013, s. 18 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

dürtülerin de bu orantıda artış göstermesine neden olmaktadır ve bu durum sonucunda saldırgan davranışlar ortaya çıkmaktadır. Kuramın temelinde yatan düşünce engellenme durumunda kişide her daim saldırgan davranışlar ortaya çıkar bu saldırgan davranışların ortaya çıkmasının sebebi de engellenmenin olmasıdır.⁹⁵

Bu kuramı destekleyenler olduğu kadar karşı çıkan kişilerde olmuştur. Miller ve kuramın diğer savunucuları saldırgan davranışların ortaya çıkmasında her zaman engellenme davranışının etkili olmadığını ileri sürmüşlerdir. Engellenme davranışını gerçekleştiren kişi engellenme yaşayan bireye göre daha baskın bir karakterse engellenen birey bu durumu tolere edip saldırgan davranış sergilemeyebilir.⁹⁶

Tüm bu görüşler ışığında Berkowitz farklı bir bakış açısı geliştirerek şu savı ortaya atmıştır; Engellenme kişide öfke ve kızgınlık dürtülerinin artış göstermesine neden olur ancak kişide meydana gelen bu öfke ve kızgınlık, kişide hemen saldırgan davranışlar göstermesine neden olamayabilir.⁹⁷

Engellenme davranışının kişide meydana gelen saldırgan davranışlara neden olmaktadır görüşü psikolojinin en temel görüşlerinden bir tanesidir. Dollard saldırganlık davranışı hakkındaki görüşünü açıklarken kişide doğumundan itibaren var olan ölüm içgüdüsünü veya saldırganlık dürtüsünü temel almış ancak tüm hatları ile kabul etmemiştir, ona göre kişi doğuştan getirdiği saldırganlık dürtüleri ile değil engellenme sonucu saldırgan davranışlar sergilemektedir görüşünü benimsemiştir.⁹⁸

Kurama göre kişilerin kendi istekleri ile engellenme ve zorlama davranışına maruz kalması, başkası tarafından zoraki olarak yaptırılması daha çok saldırganlığa neden olabilmektedir. Engellenme davranışının kişinin istemi dışında belirli ve geçerli nedenlere bağlı ise bu durum kişilerde öfke ve kızgınlığa neden olmamaktadır. Kişide görülen iyi niyet engellenme dürtüsünü azaltmakta ve buda engellenme sonucunda ortaya çıkan saldırgan davranışları azaltmaktadır.⁹⁹ Kişide var olan engellenme durumunun şiddeti ne kadar fazla ise hissedilen endişede o derecede yoğunluk göstermektedir.¹⁰⁰

Bu kuram kişide ortaya çıkan gerilimi azalttığı için bir gerilim azaltma modelidir. Engellenme davranışı kişiyi huzursuz etmekte ve kişide meydana gelen

⁹⁵ Mehmet Acet, **Sporda Saldırganlık ve Şiddet**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 60.

⁹⁶ Buse Köksal, Özel Bir Okulda Okuyan 2-6 Yaş Arası Çocukların Saldırganlık Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 12 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁹⁷ Acet, a.g.e., s. 70.

⁹⁸ John Dollard, Leonard W. Doob, Neal E. Miller, O.Hobart Mowrer, and Robert R. Sears. "Frustration and Aggression." **Journal of Social Psychology**, 1940, 1.1,231, s. 19.

⁹⁹ Jonathan L. Freedman vd., **Sosyal Psikoloji**, Çev. Ali Dönmez, İmge kitabevi, Ankara, 1993, s. 432.

¹⁰⁰ Yves Michaud, **Şiddet**, Çev. Cem Muhtaroğlu, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 65.

bu huzursuzluk hali azalma göstermez ise ortaya çıkan saldırgan davranışın şiddeti oldukça fazla olmaktadır. Bu açıklamadan yola çıkılarak bu kuramın içgüdü kuramı ile benzer noktaları bulunmaktadır.¹⁰¹ Kurama göre saldırganlık davranışı kişide doğuştan var olan bir dürtü değildir. Saldırgan davranışlar temelinde karşıdaki kişi ya da nesneye zarar verme isteği yatar ve en temel kaynağı kişinin engellenmesidir.¹⁰²

Toplum içerisinde yaşayan her birey hayatı boyunca birçok engel ve zorluklar ile karşılaşır ve bu zorluklar ve engeller karşısında bir savunma oluşturur ve farklı tepkisel davranışlar edinir. Kişi elde etme isteği doğrultusunda sabretmeyi, ertelemeyi bazen vazgeçmeyi hoşlanmadığı durumları ve objeleri değiştirmeyi ve en önemlisi saldırıya geçme davranışını öğrenir. Bu edinim herkes için aynı değildir. Kişinin engellenme davranışına karşı oluşturmuş olduğu güç kişinin sahip olduğu en güven verici ve uyum gösteren özelliği olmuştur.¹⁰³

Bu durumun aksine bu edinimi sağlayamayan kişilerde bilinç ve düzenli bir sistem yoktur. Saldırganlık engellenme durumuna maruz kalma sonucunda ortaya çıkan bir davranıştır. Bu süreç içerisinde saldırganlık davranışının bazı türleri engellenmeye neden olan sebebi ortadan kaldırır bazı türleri ise içinde bulunulan durumu daha da kötüleştirir.¹⁰⁴

2.2.5.5. Bağlanma Kuramı

Bağlanma teorisi Bowlby tarafından psikoloji dünyasına kazandırılmıştır. Kuram Mary Ainsworth ve arkadaşlarının yaşamın içinden gerçek olan anne ve bebekler arasındaki bağlanma durumlarını incelemeleri üzerine ortaya çıkmıştır.¹⁰⁵

Bağlanma kuramı temelinde; bireylerin bebeklik yaşantısındaki deneyimlerinin kişinin gelecek yaşantısında sağlıklı ve düzgün bir kişilik ve yaşam sürmesinde çok önemli olduğu düşüncesi yatmaktadır.¹⁰⁶ Bağlanma kuramı bebeğin yakın temasta bulunduğu kişiler ile olan ilişkisinin bebeğin sağlıklı veya sağlıklı olmayan bir yaşam sürmesi, bağlanma sürecinde bebeğin emosyonel ve kişilik gelişimi

¹⁰¹ Gökhan Ergür, Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunu Oynayan İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Eğilimlerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 8 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁰² Yıldırım, a.g.e., s. 17.

¹⁰³ M.Orhan Öztürk, *Psikanaliz ve Psikoterapi*, Bilimsel Tıp Yayınevi, Ankara, 1998, s. 37.

¹⁰⁴ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 28. Baskı, 2005, s. 279.

¹⁰⁵ Deborah Davis, "Physical, Emotional and Behavioral Reactions to Breaking Up: The Roles of Gender, Age, Emotional Involvement, and Attachment Style", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003, 29 (7), 871-884, s. 872.

¹⁰⁶ John Bowlby, *Bağlanma ve Kaybetme:2 Ayrılma*, Çev. Müge Günay, İstanbul, 1.Baskı, 2014, s. 159.

üzerindeki süreçlerini inceleyip açıklamaya çalışmaktadır.¹⁰⁷ Kuramın ortaya çıkışına neden olan en önemli etken bebeğin yakın ilişkide bulunduğu (anne, bakıcı) kişinin; bebeğe çevresi ile etkileşim içinde bulunabileceği ve güven ortamında bebeğine temas edebileceği ve geri bildirimler yapabileceği huzurlu bir ortam oluşturma düşüncesidir.¹⁰⁸

Bowlby; bebeklerin kendisine bakan kişi ile olan ilişkisinde farklı duygular geliştirerek o kişi ile olan iletişimini özümseyerek çevresindeki insanlar ve kendisi ile ilgili bazı fikirler ürettiklerini ifade etmektedir. Orta çıkan bu fikirler bilinçdışı bir sistem ve oldukça dirençli bir yapıya sahiptir ve bu ortaya konulan temsil İçsel İşleyen Modeller olarak ifade edilmektedir. Bebeğin bağlanma tarzıyla ve deneyimler yolu ile oluşan bu içsel işleyen modeller bireyin hem kendisi için hem de bağlanma figürü iki farklı içsel işleyen model oluşturmasına yol açar. Ortaya çıkan bu iki içsel işleyen model birbirini tamamlama özelliğini taşır. Birbirini tamamlayan bu modellerin bebeğin ortaya koyacağı davranışlara karar vermesine, kendisine bakım veren kişilerin vereceği tepkileri önceden kavrayabilme ve yorumlayabilmesine katkı sağladığını ifade etmektedir. Bu durum bebeğin sadece ailesi ile değil tüm yakın ilişkilerindeki davranışlarını da etkilemektedir.¹⁰⁹

Bebeğin bakım sürecinde yanında olan kişi ile arasındaki ilişkide bebeğin bu kişiye karşı yakın olma duygusu ile başlayan ve daha çok sıkıntılı ve huzursuz süreçlerde ortaya çıkan belirli bir düzeni olan duygusal bağ bağlanma olarak açıklanmaktadır. Bağlanma durumu kişinin sadece bebeklik ya da çocukluk döneminde var olan bir durum değildir bu durum kişinin tüm yaşamı var boyunca devam etmektedir. Bu süreç içerisinde bağlanma ilişkisi sürer ve bu süre içerisinde bağlanmanın yapısı kişi tarafından ifade etme tarzı değişim gösterir. Bebek ve anne arasında meydana gelen ve her şeyin temelini oluşturan ilk temas ve ilişki devam eden süreçte ortaya çıkacak bağlanmalar için yardımcı olur. Bu ilk temas sırasında meydana gelecek olumsuzluklar bağlanma sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu sürecin değişmesi mümkün olsa da ortaya çıkan olumsuz bir ilişki kaydedilir ve değişim en aza iner. Bowlby ortaya attığı görüşten sonra, bebekte oluşan güvensiz bağlanmanın sonraki yaşam dönemlerinde kişide izlenen psikopatolojinin en

¹⁰⁷ Peter Zimmermann, Becker-Stoll Fabienne, "Stability of Attachment Representations During Adolescence: The Influence of Ego-Identity Status", *Journal of Adolescence*, 2002, 25. 1, 107-124, s. 108.

¹⁰⁸ Kemal Sayar ve Olcay Tüzün, "Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji", *Düşünen Adam*, 2006, 19 (1), 24-39, s. 25.

¹⁰⁹ Inge Bretherton, "The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", *Developmental Psychology*, 1992, 28. 5: 759-775, s. 765

belirleyici etkeni olarak düşünölmüş ve bebeğin bakım verene güvenli bağlanması sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir.¹¹⁰

2.2.5.6.Sosyal Öğrenme Kuramı

Şiddet kavramının geçmişine bakıldığı zaman en önemli özelliklerinden biride nesiller arasında aktarılmasıdır. Bu aktarım sırasında kişilerin ilerleyen yaşlarda, kendilerine uygulanan şiddet eylemini kendi eş ve çocuklarına göstermeseler de, şiddet eyleminin görüldüğü bireylerin birçoğunda çocuklukta maruz kalınan bir şiddet öyküsü vardır.¹¹¹

Sosyal öğrenme kuramına göre, bireylerin şiddet olgusunu kendi çocuklarına rol model olarak öğretmekte ve şiddet eylemine yönelmeden sorunlarla baş etme becerisini öğretmediklerini savunmaktadır.¹¹² Bandura' ya göre saldırganlık kişiliğin doğuştan sahip olduğu bir durum değildir, saldırganlık olgusu kişinin etkileşim ve koşullanma yolu ile öğrendiği bir olgudur.¹¹³

Kurama göre; saldırganlık kişinin içinde bulunduğu içsel veya dışsal olaylar ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Saldırganlık davranışı çocukluk döneminde, çocuğun bağımlı olarak büyütölməsi, ebeveynlerini ve çevresini taklit ve gözlem yolu ile ve kişinin davranışı sonucunda kendisini ceza veya ödöl yoluyla pekiştirmesi ile öğrenilmektedir.¹¹⁴ Bandura saldırganlığın öğrenilebildiği gibi saldırgan olmanın da öğrenilebileceğini söylemektedir. Alanda yapılan çalışmalar çocukların izledikleri her şeyden olumlu veya olumsuz olarak etkilendiklerini ve izledikleri şeylerde yer alan kötü davranışları hemen kaydettiklerini gözlemlemişlerdir. Ailelerin ya da çevrenin çocuğa iyi davranışları sonuçlarında verilen ödöller gibi kötü davranışlar sonucunda uygulanan cezayı da çok net bir şekilde aldıklarını tespit etmişlerdir. Bu durumda önemli olan çocuğa uygulanan davranışın eğitici ve öğretici olmasına dikkat edilmelidir.¹¹⁵

¹¹⁰ Sermin Kesebir vd., "Bağlanma ve Psikopatoloji", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2011, 3. 2, s. 322.

¹¹¹ Işıl Vahip, "Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı bir Açıdan Bakış", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2002, 13. 4, 312-319, s. 314.

¹¹² Aslıhan O. İbiloğlu, "Aile İçi Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2012, 4(2), 204-222, s. 209.

¹¹³ Şefik Tiryaki, *Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*, Eylül Kitap ve Yayın Evi, Ankara, 2000, s. 165.

¹¹⁴ Cebail Fidan, İlköğretim İkinci Kademe (5. 6. 7. 8. Sınıf) Öğrecilerinin Spor Yapan ve Yapmayanların Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, (Kahramanmaraş Örneği), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş Üniversitesi Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 2016, s. 16 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹¹⁵ Acet, a.g.e., s. 83.

Kuram; saldırgan davranışların ortaya nasıl çıktığını ve kişinin bu davranışı nasıl edindiğini ve ortaya çıktıktan sonra kontrol altına alma yöntemlerini açıklamaktadır. Sosyal Öğrenme Kuramı; içgüdü ve dürtü kuramı ile karşılaştırıldığında daha ılımlı ve iyimser bir tavır sergilediğinden dolayı çok daha fazla yaygındır.¹¹⁶ Bandura'nın kuramı bir insanın sahip olduğu davranışların çevresel olayların belirleyicisi olduğu gibi çevresel olayların da insan davranışlarını etkilediğini savunmaktadır.¹¹⁷ Kuram saldırganlık davranışını kişinin öğrendiği olaylar sonucunda gösterdiğini savunmaktadır. Kuramın savına göre saldırganlık davranışı diğer tüm davranışlarımız gibi kişinin gözlem yapması ve taklit etmesi ile öğrenilir ve kişinin bunu olumlu bazı pekiştiriciler yardımıyla desteklemesi sonucunda davranışın sıklığında artış gözlenir. Saldırgan davranışların görülmesinde taklit davranışının önemi çok büyüktür.¹¹⁸

Bir çocuk ya da ergen saldırganlık davranışını, bu davranışı kontrol altında tutamayan ve söz konusu durumu düzgün bir şekilde ifade edemeyen kişileri gördükleri zaman çok kolay bir şekilde öğrenmektedirler. Kişide ortaya çıkan saldırgan davranışlar kişinin etkileşimde olduğu kişilerin davranışları yardımı ile şekillenir ve ortaya çıkar.¹¹⁹

Saldırgan davranışlar sergileyen bir çocuğun bu durumu tekrarlamasında sürekli olarak saldırgan davranış ve tepki sergileyen kişilerle karşılaşması ve bu tutumu örnek alarak uygulaması gerçeği yatmaktadır. Kuramın kurucusu Bandura ve arkadaşları aile içerisinde sürekli saldırgan davranışlar sergileyen ebeveynlerle yaşamakta olan çocukların kendi arkadaşlarına ve eşyalarına sert kırıncı davranışlar sergilediklerini söylemişlerdir.¹²⁰ Bandura ve Walters; kişilerde oluşan yüksek dozda engellenme davranışının, saldırgan davranışların güçlendirilmesi ve fiziki anlamda verilen yaptırımların, ortaya çıkan saldırganlık davranışının oluşmasına neden olduğunu söylemişlerdir. Aile içerisinde çocuğa karşı uygulanmış olan fiziki cezalandırma çocuğun bunu taklit etmesine ve davranışın artmasına neden olmaktadır.¹²¹

¹¹⁶ Köksal, a.g.e., s. 11.

¹¹⁷ Richard J. Nelson, *Danışma Psikolojisi Kuramları*, Çev. Füsün Akkoyun, Nobel Yayın, Ankara, 1982, s. 32.

¹¹⁸ Rita L. Atkinson, vd., *Psikolojiye Giriş*, (Hilgard's Introduction to Psychology), Çev. Yavuz Alagon, Arkadaş Yayınları, 2002, s. 467.

¹¹⁹ Taylor, Shelley E, Letitia Anne Peplau, and David O. Sears, *Sosyal Psikoloji*, Çev. Ali Dönmez, İmge Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 412.

¹²⁰ Özcan Köknel, *Bireysel Toplum ve Şiddet*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2000, s. 45.

¹²¹ Enver Özkalp, *Davranış Bilimlerine Giriş*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2004, s. 182

Kuram saldırganlık davranışının kişide doğuştan var olan içgüdü ve engellenme sonucunda ortaya çıkmadığını bunun aksine kişinin gözlem yoluyla öğrendiğini savunmaktadır. Saldırganlık davranışı kişinin başka bir kişiyi ya da olayı gözlem ve taklit etmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre engellenme davranışı kişinin maruz kaldığı olumsuz olaylar ve durumlarda olaya uygun tepkiyi vermekte ve kişilerde bu davranış tekrarlandıkça davranışın şiddeti daha çok artıyor.¹²²

Çocuğun ya da bireyin ortaya koymuş olduğu saldırgan davranışlar tüm toplumlarda farklılık göstermektedir. Kişinin saldırgan davranışlar sergilemesi kişinin öğrenme yolu ile sağlanır ve kişi saldırgan davranışı ne zaman, türü ne, ne aşamada ve kime karşı yapacağını öğrenir ve bilir.¹²³

2.2.5.7.Davranışçı Kuram

Davranışçı kuram saldırganlık kavramını kişinin başka bir kişiye zarar verici ya da verecek davranışlar olarak açıklamaktadır. Kurama göre saldırganlık davranışının türü, sertliği ve devamlılığı, kişinin davranışlarının türü, gücü ve sıklığı arasında ortaya çıkan ilişki oldukça önemlidir. Kuram ile ilgili çalışmalarında Green ve O'neal saldırganlık davranışının ortaya çıkmasında gürültü, hava kirliliği, ses, kötü madde kullanımı, iletişim araçları gibi fiziki olarak kişide stres uyandıran durumların etkili olduğunu savunmuşlardır.¹²⁴

A.H Buss a göre saldırganlık, kişide var olan tahrip edici davranışların başka bir kişi veya olaya aktarılması sonucu oluşan reaksiyondur. Buss davranışçı kurama göre saldırganlık kavramını şu şekilde ifade etmektedir: Saldırgan davranışlar gösteren kişinin davranışlarını değerlendirilmesinde maksat hem saçma hem de lüzumsuzdur. Saldırgan davranışların ortaya çıkmasını ve kuvvetini etkileyen pekiştirici etkiye sahip durumların sonucu en önemli problemlerden birisidir. Davranışçı kuram kişinin saldırgan davranışlar sergilerken ortaya çıkan davranışa odaklanır. Bu durumdan yola çıkarak kişinin öğrenme zamanını düzenleyerek ortaya çıkan saldırganlık davranışının azaltılabileceğini iddia edilmektedir. Bu şekilde kişilerin saldırganlık içeren davranışları kontrol altına almayı ve öfke hissini bastırmayı öğrenebileceklerini savunur.¹²⁵

¹²² Atkinson vd., a.g.e., s. 468.

¹²³ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, 28.Baskı, İstanbul, 1999, s. 28.

¹²⁴ Göka, a.g.e., s. 6.

¹²⁵ Göka, a.g.e., s. 6.

2.2.6.Şiddet ile İlgili Kuramlar

2.2.6.1.Uyarma Kuramı

Kuram şiddet olgusunun kişide öğrenme ve taklit etme şeklinde ortaya çıktığını savunur. Bu kuram Bandura ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir deneyin sonuçlarına dayanmaktadır. Yapılan bu deneyde deneye katılım sağlayan 3-6 yaş arası toplam 96 çocuğu 3 farklı gruba bölerek yaptıkları davranışlar gözlemlenmiştir. Deneyde yer alan ilk gruba oyuncak şişme bir balondan yapılmış palyaçoya yetişkin bir birey tarafından uygulanan şiddet davranışları seyrettirilmiştir. İkinci deney grubuna uygulanan bu şiddet davranışları film haline getirilerek, üçüncü deney grubuna ise aynı şiddet davranışları çizgi dizi halinde izletilir. Bu aşamadan sonra deneye katılan her çocuk 20 dakika boyunca bu şişme palyaço ile yalnız bırakılır. Daha önce şiddet görüntülerini izleyen tüm çocukların bağırarak oyuncak palyaçoya vurdukları görülmüştür. Bunun aksine şiddet içerikli videoları izlemeyen çocuklarda şiddet davranışı gözlenmemiştir. Bu deneyin sonucunda şiddetin öğrenilen ve taklit edilen bir davranış olduğu ve genetik geçişliğinin olmadığı ortaya koyulmuştur.¹²⁶

Uyarılma kuramı gün içerisinde karşılaştığımız fiziki mesajların içeriğinin tam olarak anlaşılabilmesi için kişinin çevresinde olan olayları araştırıp gözlemleyerek bu olayların sonucuna göre uygun fiziksel durumun anlamlandırılmaya çalışılmasıdır. Kuram üzerinde çalışma yapan Zillman diğer bir kuramcı Schacter' in kuramını geliştirerek, kişide belli zamanlarda ve durumlarda ortaya çıkan uyarılmanın daha sonra karşılaşılabileceği durumlara da aktarıldığını savunmuştur. Kişinin yaşamış olduğu bir olayın daha sonra karşılaşılabileceği bir durumda duygusal tepkilerinin şiddetini arttırabileceğini savunur.¹²⁷

2.2.6.2.Arınma Kuramı

Uyarma kuramının aksine arınma kuramı, medya organlarında yayınlanan şiddet olaylarını seyreden kişilerin saldırganlık davranışını daha az uyguladığını iddia eder. Kuramın düşüncesine göre kişinin seyrettiği şiddet davranışları o kişide anti sosyal davranışlara neden olmaz. Kurama göre, şiddet davranışını kişinin hayal dünyasında yaşaması kişide ortaya çıkacak olan saldırganlık güdülerinin azalmasına neden olur. Arınma kuramı, medya organlarında yayınlanan şiddet olaylarını tüm açıklığı, kötü ve yıkıcı etkileri ile ele aldığını kişinin şiddet olgusunu,

¹²⁶ Cemalettin İpek, *Okullarda Şiddet Bağlamında İlköğretim Programına Konan Medya Okur-Yazarlığı Dersi, Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Hegem Yayınları, Ankara, 2007, s. 239.

¹²⁷ Marilyn B. Brewer ve William D. Crano, *Social Psychology*, West Publishing Company, New York, 1973, s. 128.

şiddet kurbanı kişinin duyduğu acıyı hissederek algıladığını ve öğrendiğini iddia eder.¹²⁸

2.2.6.3.Anomi Kuramı

Kuram, kişilerin en çok sahip olmak istedikleri şan şöhret iktidar gibi durumlarının olduğunu ve ulaşmak için var olan güdülerin yoğunluğunun oldukça fazla olduğunu, buna ulaşmanın yasal ya da açık yollarla ulaşmanın çok zor olduğunu iddia eder. Kuram, kişi ulaşmak istediği hedefe genel olarak yasal olmayan yollar ile ulaşmaya çalışmakta, hedefe ulaşma aşamasında şiddet ve suçta oldukça eğilim göstermektedir düşüncesini savunmaktadır.¹²⁹

2.2.6.4.Kanıksama Kuramı

Bir diğer kuram kanıksama kuramı, medya organlarında yayınlanan şiddet içerikli yayınların bu yayınları izleyen kişiler üzerinde duygusal anlamda bir körlüğe sebep olduğunu savunmaktadır. Sürekli olarak şiddet içerikli yayınlar izleyen kişide bu durum normalleşir ve ortaya çıkan duruma duyarsız hale gelir. Örnek vermek gerekirse kişi sürekli olarak silahlı çatışmaların, kavgaların, ölümlerin olduğu yayınları izlemesi bir süre sonra kişide gerçek hayatta böyle bir durumla karşılaştığında duyarsızlaşmasına neden olmaktadır.¹³⁰

2.2.7.Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddet ve Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenler

Bir birey şiddet kavramını, içinde bulunduğu stresli olaylarla baş etmek için gözlem yaparak, iletişimde olduğu kişileri model olarak ve aile içinde anne ve babasını arasında yaşanan şiddet olaylarına tanık olarak veya şiddetin bizzat kurbanı olarak öğrenmektedir. Bununla birlikte aile içerisinde ebeveynlerinin arasındaki şiddet olaylarına şahit olan erkeklerin ileride kendi eşlerine şiddet eğiliminde bulunma ihtimali bu duruma maruz kalmayan erkeklere oranla üç buçuk kat daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçla doğrultusunda aile içinde anne ve babası arasındaki şiddete tanık olan çocukların anneye sürekli şiddet uygulayan babayı kendi ile özleştirdiği ifade edilmiştir.¹³¹ Çocukluk döneminde aile içi şiddete

¹²⁸İpek, a.g.e., s. 239.

¹²⁹İpek, a.g.e., s. 239.

¹³⁰İpek, a.g.e., s. 239.

¹³¹Millie C. Astin, vd., "Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Women: Risk and Resiliency Factors", *Violence and Victims*, 1993, 8. 1, 17-28, s. 25.

maruz kalan çocukların birçoğu kendi eşlerine ya da çocuklarına şiddet uygulayan kişiler olmasalar da, şiddet davranışı sergileyen yetişkin kişilerin büyük bir çoğunluğunda çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalma hikâyesi gözlenmiştir. Çocukta şiddet davranışının ilk işaretleri umursamaz davranışlar sergileyerek başlar. Çocuk çevresindeki herkese arkadaşı, kardeşi anne ve babasına karşı oldukça kötü ve gaddarca davranır ve bu yaptığı davranışlardan dolayı asla acı duymaz.¹³²

Büyüdükçe çocuk kendini çevresindeki arkadaşlarından uzak tutar ve sosyal davranışlarına sınır getirir. Aile içinde var olan şiddet davranışına görsel veya işitsel yollarla şahit olan çocuklara bu durumun sessiz kurbanları denilmektedir. Bu duruma şahit olan çocuklar duygusal anlamda kötüye kullanılmış çocuklar olarak ifade edilmektedir. Aile içerisinde doğrudan şiddet davranışına maruz kalmasalar da, aile içerisinde şiddet davranışına doğrudan maruz kalan çocuklar ile aynı belirtileri göstermektedirler.¹³³ Anne ve babası arasındaki şiddet davranışına şahit olan çocuklar şiddet davranışına kendileri maruz kalamasalar da davranışsal ve fiziksel anlamda değişimler yaşamaktadırlar.¹³⁴ Aile içerisinde şiddet davranışına şahit olan çocuklarda evi terk etme ya da intihar etme gibi zarar verici davranışlar gözlenebilir.¹³⁵ Bu alanda çalışma yapan uzmanlar 3,3 milyon çocuğun aile içerisinde şiddete maruz kaldığını tahmin etmektedir.¹³⁶

Şiddet olayının yaşandığı çiftler, aralarında yaşanan şiddet olgusunu çocuklarına belli etmediklerini ifade etseler de şiddet davranışının olduğu aile ortamında bu durumdan başta çocuklar olmak üzere aile içerisinde yaşamakta olan tüm aile üyeleri olumsuz olarak etkilenmektedir. Aile içerisinde yaşanan şiddet olaylarından en çok etkilenenlerin çocuklar olduğunu, hem çocuğun anne babasından hem de bu alanda çalışma yapan uzmanlardan alınan bilgiler ışığında söylemek mümkündür.¹³⁷ Ortaya çıkan bu tabloya bakıldığında şiddet davranışı gören çocukların içe kapanık, arkadaşları ile iletişim problemleri yaşama, akademik

¹³² Vahip, a.g.e., s. 314.

¹³³ Gülseren Ünal, "Aile İçi Şiddet" *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2005, Cilt:2, Sayı:9.

¹³⁴ Flannery DJ, Singer M, Williams L, Castro P, Adolescent Violence Exposure and Victimization at home: coping and psychological trauma symptoms, *Int Rev Victim*, 1998, 6, 29-48; aktaran Aslıhan Okan İbiloğlu, "Aile İçi Şiddet", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2012, 4(2), 204-222, s. 205.

¹³⁵ Maura O'Keefe, "Linking Marital Violence, Mother-Child/Father-Child Aggression and Child Behavior Problems", *Journal of Family Violence*, 1994, 9, 63-78, s. 65.

¹³⁶ American Psychological Association. *Presidential Task Force on Violence, & The Family. Violence and the family: Report of the American Psychological Association Presidential Task Force on Violence and the Family*. American Psychological Association, 1996, s. 11.

¹³⁷ Sabahat Tezcan vd., *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Sağlık Sonuçları, Türkiye'de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009, 71-81, s. 81.

hayatında başarısızlık, anne ve babası arasındaki problemin dile getirilmesinden korktuğu için okula gitmeme gibi davranışlar sergiledikleri gözlenmiştir.¹³⁸

Aile içerisinde yaşanmakta olan şiddet davranışları aile içindeki tüm üyeleri doğrudan etkilese de bu durumdan en çok etkilenen, yıkım yaşayan ve mağdur grup çocuklardır. Çocukların en çok etkilenen grup olmasının nedeni bu durumu hem doğrudan yaşaması hem de tanık olmasıdır. Çocuk direk olarak şiddete maruz kalmasa babası tarafından şiddete maruz bırakılan annesini gördüğü zaman oldukça ağır bir duygusal şiddete maruz kalmaktadır. Çocuğun hayatı boyunca alacağı en kötü tecrübe anne ve babası arasında yaşanan şiddet olayıdır.¹³⁹

Kişinin aile içerisinde şiddet uygulaması daha önce bu duruma şahit olması ile oldukça ilişkilidir. Bu durumu en iyi açıklayan kuramlardan sosyal öğrenme kuramına göre şiddet çocukluk çağlarında öğrenilir ve ilerde çocukluk dönemindeki o duygu ortaya çıkar ve sahip olduğu kendi ailesine şiddet uygulamaktadır. Bu savdan yola çıkarak şiddet davranışının çocukluk döneminde öğrenilerek, çocukta ilerde şiddet davranışına nasıl dönüştüğü gözlenmektedir. Kişinin eşine karşı sergilemiş olduğu şiddet davranışının bu denli yüksek olmasının en büyük nedenleri arasında kişinin uygulamış olduğu şiddet davranışını normalleştirmesi yatmaktadır. Bu duruma maruz kalan çocuklar davranışı öğrenip kaydetmelerinin yanı sıra karşılaştıkları sorunlarda da sorun çözme aracı olarak kullanılmaktadırlar.¹⁴⁰ Çocuk ve ilk bakıcısı arasındaki bağlanma süreçlerini inceleyen Ainsworth, bağlanma sürecinin sadece çocukluk döneminde kurulan bir durum olmadığını aynı zamanda kişinin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de etkili olan ve bu dönemlerde kurulan ilişkileri etkileyen oldukça önemli bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak çocuğun kurmuş olduğu ilk ilişkiler kişinin hayatı boyunca kuracağı ilişkilere zemin hazırlamaktadır.¹⁴¹

Şiddet davranışına şahit olunan yer genellikle ev ortamıdır. Uzmanların yaptığı araştırmaların sonuçlarına göre aile içerisinde yaşanan şiddete tanık olan çocukların saldırgan davranışlar göstermeye meyilli oldukları izlenmiştir. Araştırmaya göre

¹³⁸ Filiz Kardam ve İlkur Yüksel, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı: Niteliksel Araştırma Sonuçları. Türkiye'de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010, 103-165, s. 139.

¹³⁹ Nephân Saran, *Aile Hayatı ve Toplum*, Aile Yazıları 3, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, 1991, 2.Baskı, 5/3.

¹⁴⁰ Hedrixs MJ, Battered Women, *Psychiatric Nursing in The Hospital and The Community*, **Third Edition**, 574-579, 1981; aktaran Ayşe Akalın, "15-49 Yaş Grubu Kadınlarda Aile İçi Şiddet Sıklığı ve Şiddetin Depresyona Etkisi", Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010, s. 1 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁴¹ Rogers R. Kobak and Amy Sceery, "Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representations of Self and Others", *Child Development*, 1988,135-146, s. 144.

şiddet davranışına şahit olan erkek çocukları saldırgan olmaya, kız çocukları ise annelerinin görmüş olduğu şiddete boyun eğmesini özümseyerek, yaşanan her olaya boyun eğmektedir.¹⁴² Aile içerisinde annelerinin görmüş olduğu şiddet davranışına tanık olan çocuklar diğer çocuklara göre daha fazla istismar edilme riski taşımaktadır.¹⁴³

¹⁴² Sema S. Karhan, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2010, s. 62. **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁴³ Oğuz Polat, **Çocuk ve Şiddet**, Der Yayınları, İstanbul, 2001, s. 361.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde geliştirilmiş olan ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

Araştırma Kapsamındaki Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Demografik Özellikleri

Yaş	Sayı	Yüzde(%)
14 Yaş	10	4,2
15 Yaş	88	36,8
16 Yaş	103	43,1
17 Yaş	38	15,9
Toplam	239	100,0
Cinsiyet	Sayı	Yüzde(%)
Kız	131	54,8
Erkek	108	45,2
Toplam	239	100,0
Sınıf	Sayı	Yüzde(%)
Lise 1	121	50,6
Lise 2	84	35,1
Lise 3	34	14,2
Toplam	239	100,0
Lise Türü	Sayı	Yüzde(%)
Fen Lisesi	93	38,9
Anadolu Lisesi	83	34,7
Meslek Lisesi	63	26,4
Toplam	239	100,0
Yaşanılan Yer	Sayı	Yüzde(%)
Aile İle	190	79,5
Yurtta	49	20,5
Toplam	239	100,0
Anne-Baba Medeni Durum	Sayı	Yüzde(%)
Evli	207	86,6
Boşanmış	32	13,4
Toplam	239	100,0
Anne Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
İlkokul	109	45,6
Ortaokul	42	17,6
Lise	49	20,5
Üniversite	39	16,3
Toplam	239	100,0
Baba Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
İlkokul	71	29,7
Ortaokul	52	21,8
Lise	60	25,1
Üniversite	56	23,4
Toplam	239	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların;

- Yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; %4,2'sinin 14 yaş, %36,8'inin 15 yaş, %43,1'inin 16 yaş, %15,9'unun 17 yaş olduğu,
- Cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde; %54,8'inin kız, %45,2'sinin erkek olduğu,
- Sınıflarına göre dağılımları incelendiğinde; %50,6'sının lise 1, %35,1'inin lise 2, %14,2'sinin lise 3 olduğu,
- Lise türlerine göre dağılımları incelendiğinde; %38,9'unun fen lisesi, %34,7'sinin Anadolu lisesi, %26,4'sinin meslek lisesi olduğu,
- Yaşanılan yere göre dağılımları incelendiğinde; %79,5'inin ailesinin yanı, %20,5'inin yurt olduğu,
- Anne-baba medeni durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; %86,6'sının evli, %13,4'ünün boşanmış olduğu,
- Anne eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; %45,6'sının ilkokul, %17,6'sının ortaokul, %20,5'inin lise, %16,3'ünün üniversite olduğu,
- Baba eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; %29,7'sinin ilkokul, %21,8'inin ortaokul, %25,1'inin lise, %23,4'ünün üniversite olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travma, Saldırganlık ve Aile İçi Şiddet İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

ÖLÇEKLER		
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA	\bar{X}	s.s.
Duygusal (Emosyonel) İstismar	7,28	3,02
Fiziksel İstismar	5,73	1,73
Fiziksel İhmal	6,59	2,44
Duygusal (Emosyonel) İhmal	8,88	3,81
Cinsel İstismar	5,71	1,73
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	34,22	9,37
SALDIRGANLIK		
Fiziksel Saldırganlık	20,11	7,91
Sözlü Saldırganlık	14,25	3,60
Öfke	21,89	5,58
Düşmanlık	19,82	5,29
Dolaylı Saldırganlık	15,52	4,33
Saldırganlık Ölçeği Genel	91,61	21,43
AİLE İÇİ ŞİDDET		
Baba Kaynaklı Fiziksel Ve Sözel Şiddet	36,49	4,845
Anne Kaynaklı Sözel Ve Psikolojik Şiddet	26,95	4,174
Anne Ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	4,80	0,50
Baba Kaynaklı Sözel Ve Psikolojik Şiddet	12,76	2,424
Anne Ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	7,89	2,496

Tablo 2’de yer alan çocukluk çağı travma ile ilgili algıların genel ortalamasının düşük ($\bar{X} = 34,22$) olduğu belirlenmiştir. Cinsel istismar ile ilgili algıların ortalamasının yüksek ($\bar{X} = 5,71$) olduğu, fiziksel istismar ile ilgili algıların ortalamasının yüksek ($\bar{X} = 5,73$) olduğu belirlenmiştir. Fiziksel ihmal ile ilgili algıların ortalamasının düşük ($\bar{X} = 6,59$) olduğu, duygusal istismar ile ilgili algıların ortalamasının yüksek ($\bar{X} = 7,28$)

olduğu belirlenmiştir. Duygusal ihmal ile ilgili algıların ortalamasının düşük ($\bar{X} = 8,88$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’de yer alan saldırganlık ile ilgili algılan genel ortalamasının düşük ($\bar{X} = 91,61$) olduğu belirlenmiştir. Fiziksel saldırganlık ile ilgili algıların genel ortalamasının düşük ($\bar{X} = 20,11$) olduğu, sözlü saldırganlık ile ilgili algıların genel ortalamasının orta ($\bar{X} = 14,25$) olduğu belirlenmiştir. Öfke ile ilgili algıların genel ortalamalarının düşük ($\bar{X} = 21,89$) olduğu, düşmanlık ile ilgili algıların genel ortalamasının düşük ($\bar{X} = 19,82$) olduğu belirlenmiştir. Dolaylı saldırganlık ile ilgili algıların genel ortalamasının düşük ($\bar{X} = 15,52$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’ de yer alan baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile ilgili algıların ortalamasının düşük ($\bar{X} = 36,49$) olduğu, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile ilgili algıların ortalamasının düşük ($\bar{X} = 26,95$) olduğu belirlenmiştir. Anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ile ilgili algıların ortalamasının yüksek ($\bar{X} = 4,80$) olduğu, baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile ilgili algıların ortalamasının düşük ($\bar{X} = 12,76$) olduğu belirlenmiştir. Anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet ile ilgili algıların ortalamasının orta ($\bar{X} = 7,89$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Duygusal (Emosyonel) İstismar	0,711	5
Fiziksel İstismar	0,734	5
Fiziksel İhmal	0,651	5
Duygusal (Emosyonel) İhmal	0,720	5
Cinsel İstismar	0,713	5
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	0,705	28

28 maddeden oluşan çocukluk çağı travma ölçeği geneline ait güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait (Cronbach's Alpha değerinin 0,705) olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir. Ölçeğin alt boyutlarından, 5'er maddeden oluşan duygusal istismar ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,711), fiziksel istismar

ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,734), fiziksel ihmal ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,651), duygusal ihmal ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,720) ve cinsel istismar ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,713) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4: Aile İçi Şiddet Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Aile İçi Şiddet	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	0,876	7
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	0,829	6
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	0,930	8
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	0,628	3
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	0,860	2

Aile içi şiddet ölçeğinin alt boyutlarından, 7 maddeden oluşan baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ölçeğine ait güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait (Cronbach's Alpha değerinin 0,876) olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin çok yüksek düzeyde olduğunu gösterir. 6 maddeden oluşan anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ölçeğine ait güvenilirliğin çok yüksek (Cronbach's Alpha=0,829) olarak hesaplandığı görülmektedir. 8 maddeden oluşan anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ölçeğine ait güvenilirliğin çok yüksek (Cronbach's Alpha=0,930) olarak hesaplandığı görülmektedir. 3 maddeden oluşan baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,628) ve 2 maddeden oluşan anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet ölçeğine ait güvenilirliğin çok yüksek (Cronbach's Alpha=0,860) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Saldırganlık Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Saldırganlık	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Fiziksel Saldırganlık	0,859	8
Sözlü Saldırganlık	0,642	5
Öfke	0,692	8
Düşmanlık	0,642	7
Dolaylı Saldırganlık	0,648	6
Saldırganlık Ölçeği Genel	0,892	34

34 maddeden oluşan saldırganlık ölçeği geneline ait güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait (Cronbach's Alpha değerinin 0,892) olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin çok yüksek düzeyde olduğunu gösterir. Ölçeğin alt boyutlarından, 8 maddeden oluşan fiziksel saldırganlık ölçeğine ait güvenilirliğin çok yüksek (Cronbach's Alpha=0,859) olarak hesaplandığı görülmektedir. 5 maddeden oluşan sözlü saldırganlık ölçeğine ait güvenilirliğin çok yüksek (Cronbach's Alpha=0,642) olarak hesaplandığı görülmektedir. 8 maddeden oluşan öfke ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,692) olarak hesaplandığı görülmektedir. 7 maddeden oluşan düşmanlık ölçeğine ait güvenilirliğin (Cronbach's Alpha=0,642) ve 6 maddeden oluşan dolaylı saldırganlık ölçeğine ait güvenilirliğin yüksek (Cronbach's Alpha=0,648) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	N	p
Duygusal (Emosyonel) İstismar	0,230	239	0,000
Fiziksel İstismar	0,395	239	0,000
Fiziksel İhmal	0,262	239	0,000
Duygusal (Emosyonel) İhmal	0,154	239	0,000
Cinsel İstismar	0,418	239	0,000
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	0,163	239	0,000

Araştırma kapsamındaki çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ile ilgili ifadeler ölçeğine yapılan normal dağılım testi sonucunda, ölçeğin normal dağılıma sahip olmadığı ve bu yüzden bundan sonraki analizlerde parametrik olmayan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılacağı belirlenmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	n	p
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	0,237	238	0,000
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	0,233	238	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	0,425	238	0,000
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	0,212	238	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	0,250	238	0,000

Araştırma kapsamındaki aile içi şiddet ölçeği ile ilgili ifadeler ölçeğine yapılan normal dağılım testi sonucunda, ölçeğin normal dağılıma sahip olmadığı ve bu yüzden bundan sonraki analizlerde parametrik olmayan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılacağı belirlenmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeği İle İlgili İfadeler Algılarına Bağlı Normal Dağılım Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	n	p
Fiziksel Saldırganlık	0,095	239	0,000
Sözlü Saldırganlık	0,075	239	0,002
Öfke	0,069	239	0,007
Düşmanlık	0,057	239	0,004
Dolaylı Saldırganlık	0,060	239	0,005
Saldırganlık Ölçeği Genel	0,041	239	0,000

Araştırma kapsamındaki saldırganlık ölçeği ile ilgili ifadeler ölçeğine yapılan normal dağılım testi sonucunda, ölçeğin normal dağılıma sahip olmadığı ve bu yüzden bundan sonraki analizlerde parametrik olmayan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılacağı belirlenmiştir.

Tablo 9: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçekler		Duygusal (Emosyonel) İstismar	Fiziksel İstismar	Fiziksel İhmal	Duygusal (Emosyonel) İhmal	Cinsel İstismar
Duygusal (Emosyonel) İstismar	r	1	0,489	0,435	0,567	0,179
	p		0,000	0,000	0,000	0,006
Fiziksel İstismar	r	0,489	1	0,281	0,335	0,192
	p	0,000		0,000	0,000	0,003
Fiziksel İhmal	r	0,435	0,281	1	0,575	0,125
	p	0,000	0,000		0,000	0,054
Duygusal (Emosyonel) İhmal	r	0,567	0,335	0,575	1	0,180
	p	0,000	0,000	0,000		0,005

Cinsel İstismar	r	0,179	0,192	0,125	0,180	1
	p	0,006	0,003	0,054	0,005	

H₀: Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde;

Duygusal istismar ile fiziksel istismar arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,40 < r < 0,60$) ($r = 0,489$). Yani başka bir deyişle duygusal istismar algısında bir artış olduğunda fiziksel istismar alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Duygusal istismar ile fiziksel ihmal arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,40 < r < 0,60$) ($r = 0,435$). Yani başka bir deyişle duygusal istismar algısında bir artış olduğunda fiziksel ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Duygusal istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,40 < r < 0,60$) ($r = 0,567$). Yani başka bir deyişle duygusal istismar algısında bir artış olduğunda duygusal ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Duygusal istismar ile cinsel istismar arasında pozitif yönlü çok düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,00 < r < 0,20$) ($r = 0,179$). Yani başka bir deyişle duygusal istismar algısında bir artış olduğunda cinsel istismar alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel istismar ile fiziksel ihmal arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,20 < r < 0,40$) ($r = 0,281$). Yani başka bir deyişle fiziksel istismar algısında bir artış olduğunda fiziksel ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,20 < r < 0,40$) ($r = 0,335$). Yani başka bir deyişle fiziksel istismar algısında bir artış olduğunda duygusal ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel istismar ile cinsel istismar arasında pozitif yönlü çok düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,00 < r < 0,20$) ($r = 0,192$). Yani başka bir deyişle fiziksel istismar algısında bir artış olduğunda cinsel istismar alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel ihmal ile

duygusal ihmal arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,40 < r < 0,60$) ($r = 0,575$). Yani başka bir deyişle fiziksel ihmal algısında bir artış olduğunda duygusal ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel ihmal ile cinsel istismar arasında bir ilişki yoktur. ($p > 0,05$). Cinsel istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,00 < r < 0,20$) ($r = 0,185$). Yani başka bir deyişle cinsel istismar algısında bir artış olduğunda duygusal ihmal alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur.

Tablo 10: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirileri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	r	0,541	0,530	0,806	0,492
	p	0,000	0,000	0,000	0,000
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	1	0,366	0,559	0,437
	p		0,000	0,000	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	r	0,366	1	0,446	0,327
	p	0,000		0,000	0,000
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	0,559	0,446	1	0,403
	p	0,000	0,000		0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	r	0,437	0,327	0,403	1
	p	0,000	0,000	0,000	

H₀: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aile içi şiddet ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde;

Babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,541$). Yani başka bir deyişle babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algısında bir artış olduğunda anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,530$). Yani başka bir deyişle babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,60<r<0,80$) ($r=0,806$). Yani başka bir deyişle babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,492$). Yani başka bir deyişle babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,366$). Yani başka bir deyişle anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,559$). Yani başka bir deyişle anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,437$). Yani başka bir deyişle anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı

belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Anne baba kaynaklı ekonomik şiddet ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,446$). Yani başka bir deyişle anne baba kaynaklı ekonomik şiddet algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Anne baba kaynaklı ekonomik şiddet ile anne baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,327$). Yani başka bir deyişle anne baba kaynaklı ekonomik şiddet algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,403$). Yani başka bir deyişle baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur.

Tablo 11: Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirileri Arasındaki İlişiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Fiziksel Saldırganlık	Sözlü Saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Dolaylı Saldırganlık
Fiziksel Saldırganlık	r	1	0,489	0,678	0,487	0,568
	p		0,000	0,000	0,000	0,000
Sözlü Saldırganlık	r	0,489	1	0,535	0,396	0,451
	p	0,000		0,000	0,000	0,000
Öfke	r	0,678	0,535	1	0,595	0,604
	p	0,000	0,000		0,000	0,000
Düşmanlık	r	0,487	0,396	0,595	1	0,476
	p	0,000	0,000	0,000		0,000
Dolaylı Saldırganlık	r	0,568	0,451	0,604	0,476	1
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	

H₀: Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirileri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde;

Fiziksel saldırganlık ile sözlü saldırganlık arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,489$). Yani başka bir deyişle fiziksel saldırganlık algısında bir artış olduğunda sözlü saldırganlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel saldırganlık ile öfke arasında pozitif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,60<r<0,80$) ($r=0,678$). Yani başka bir deyişle fiziksel saldırganlık algısında bir artış olduğunda öfke alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel saldırganlık ile düşmanlık arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,487$). Yani başka bir deyişle fiziksel saldırganlık algısında bir artış olduğunda düşmanlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Fiziksel saldırganlık ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,568$). Yani başka bir deyişle fiziksel saldırganlık algısında bir artış olduğunda dolaylı saldırganlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Sözlü saldırganlık ile öfke arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,535$). Yani başka bir deyişle sözlü saldırganlık algısında bir artış olduğunda öfke alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Sözlü saldırganlık ile düşmanlık arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,396$). Yani başka bir deyişle sözlü saldırganlık algısında bir artış olduğunda düşmanlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Sözlü saldırganlık ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,451$). Yani başka bir deyişle sözlü saldırganlık algısında bir artış olduğunda dolaylı saldırganlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Öfke ile düşmanlık arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,595$). Yani başka bir deyişle öfke algısında bir artış olduğunda düşmanlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Öfke ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,60<r<0,80$) ($r=0,604$). Yani başka bir deyişle öfke algısında bir artış olduğunda dolaylı saldırganlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Düşmanlık ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönlü orta

kuvvetli bir ilişki vardır. ($p < 0,05$) ($0,40 < r < 0,60$) ($r = 0,476$). Yani başka bir deyişle düşmanlık algısında bir artış olduğunda dolaylı saldırganlık alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur.

Tablo 12: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel Algılarının Birbirleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	r	1	0,541	0,530	0,806	0,492	0,405
	p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	0,541	1	0,366	0,559	0,437	0,415
	p	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	r	0,530	0,366	1	0,446	0,327	0,391
	p	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	0,806	0,559	0,446	1	0,403	0,358
	p	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	r	0,492	0,437	0,327	0,403	1	0,237
	p	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	r	0,405	0,415	0,391	0,358	0,237	1
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	

H₀: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde;

Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,405$). Yani başka bir deyişle çocukluk çağı ruhsal travma genel algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,40<r<0,60$) ($r=0,415$). Yani başka bir deyişle çocukluk çağı ruhsal travma genel algısında bir artış olduğunda anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,391$). Yani başka bir deyişle çocukluk çağı ruhsal travma genel algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,358$). Yani başka bir deyişle çocukluk çağı ruhsal travma genel algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,237$). Yani başka bir deyişle çocukluk çağı ruhsal travma genel algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur.

Tablo 13: Aile İçi Şiddet Ölçeği Alt Boyutları ve Saldırganlık Genel Algılarının Birbirileri Arasındaki İlişiyi Belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Saldırganlık Genel
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	r	1	0,541	0,530	0,806	0,492	0,165
	p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	0,541	1	0,366	0,559	0,437	0,273
	p	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	r	0,530	0,366	1	0,446	0,327	0,079
	p	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	r	0,806	0,559	0,446	1	0,403	0,171
	p	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	r	0,492	0,437	0,327	0,403	1	0,275
	p	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
Saldırganlık Genel	r	0,165	0,273	0,079	0,171	0,275	1
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	

H₀: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algılarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algılarının birbirileri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algılarının birbirileri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan pearson korelasyon katsayısı sonuçları incelendiğinde;

Saldırganlık genel ile baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet arasında pozitif yönlü çok düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,00<r<0,20$) ($r=0,165$). Yani başka bir deyişle saldırganlık genel algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Saldırganlık genel ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,273$). Yani başka bir deyişle saldırganlık genel algısında bir artış olduğunda anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Saldırganlık genel ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet arasında pozitif yönlü çok düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,00<r<0,20$) ($r=0,079$). Yani başka bir deyişle saldırganlık genel algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Saldırganlık genel ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü çok düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,00<r<0,20$) ($r=0,171$). Yani başka bir deyişle saldırganlık genel algısında bir artış olduğunda baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur. Saldırganlık genel ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır. ($p<0,05$) ($0,20<r<0,40$) ($r=0,275$). Yani başka bir deyişle saldırganlık genel algısında bir artış olduğunda anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet alt boyutundaki algısında artacağı belirlenmiştir. Bu durumun tersi de doğrudur.

Tablo 14: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	U	P
Duygusal (Emosyonel) İstismar	Kız	31	120,40	12907,50	0,919
	Erkek	08	119,51		
Fiziksel İstismar	Kız	31	119,58	15665,5	0,895

	Erkek	08	120,50		
Fiziksel İhmal	Kız	31	111,63	14624,00	0,026*
	Erkek	08	130,15		
Duygusal (Emosyonel) İhmal	Kız	31	115,23	15094,50	0,234
	Erkek	08	125,79		
Cinsel İstismar	Kız	31	116,56	15270,00	0,260
	Erkek	08	124,17		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	Kız	31	113,54	14873,50	0,111
	Erkek	08	127,84		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların fiziksel ihmal algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:14624,00 P<0,05). Cinsiyet erkek (Sıra Ortalaması= 130,15) olanların fiziksel ihmal algıları cinsiyeti kadın (Sıra Ortalaması= 111,63) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 15: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları	Lise Türü	N	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Duygusal (Emosyonel) İstismar	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	105,61	7,401	0,025*	(1-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	126,32			
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	132,91			

Fiziksel İstismar	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	109,28	10,474	0,005*	(1-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	118,65			(2-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	137,60			
Fiziksel İhmal	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	103,23	25,401	0,000*	(1-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	112,82			(2-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	154,22			
Duygusal (Emosyonel) İhmal	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	94,33	40,813	0,000*	(1-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	114,67			(2-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	164,91			
Cinsel İstismar	Fen Lisesi	93	111,91	3,729	0,155	
	Anadolu Lisesi	83	125,87			
	Meslek Lisesi	63	124,21			
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	95,97	30,820	0,000*	(1-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	117,83			(2-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	158,34			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile lise türü değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların duygusal istismar algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:7,401$ $P<0,05$). Lise türü

meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 132,91) olanların duygusal istismar algıları lise türü anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 126,32) ve fen lisesi (Sıra Ortalaması= 105,61) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların fiziksel istismar algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:10,474$ $P<0,05$). Lise türü meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 137,60) olanların fiziksel istismar algıları lise türü Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 118,65) ve lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 109,28) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların fiziksel ihmal algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:25,401$ $P<0,05$). Lise türü meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 154,22) olanların fiziksel ihmal algıları lise türü Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 112,82) ve lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 103,23) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların duygusal ihmal algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:40,813$ $P<0,05$). Lise türü meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 164,91) olanların duygusal ihmal algıları lise türü Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 114,67) ve lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 94,33) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:30,820$ $P<0,05$). Lise türü meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 158,34) olanların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları lise türü Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 117,83) ve lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 95,97) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 16: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X^2	P
Duygusal (Emosyonel) İstismar	İlkokul	109	122,06	2,900	0,407
	Ortaokul	42	131,85		
	Lise	49	114,30		
	Üniversite	39	108,67		
Fiziksel İstismar	İlkokul	109	127,46	4,649	0,199
	Ortaokul	42	119,42		
	Lise	49	112,69		
	Üniversite	39	108,95		
Fiziksel İhmal	İlkokul	109	117,57	1,606	0,658
	Ortaokul	42	130,08		
	Lise	49	114,65		
	Üniversite	39	122,65		
Duygusal (Emosyonel) İhmal	İlkokul	109	121,31	6,409	0,093
	Ortaokul	42	140,74		
	Lise	49	108,13		
	Üniversite	39	108,91		
Cinsel İstismar	İlkokul	109	117,54	2,097	0,552
	Ortaokul	42	126,05		
	Lise	49	114,56		
	Üniversite	39	127,19		

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	İlkokul	109	123,30	4,243	0,236
	Ortaokul	42	133,70		
	Lise	49	106,09		
	Üniversite	39	113,50		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile anne eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyut algıları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 17: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Duygusal (Emosyonel) İstismar	İlkokul ⁽¹⁾	71	132,61	8,710	0,033*	(1-4)
	Ortaokul ⁽²⁾	52	130,86			
	Lise ⁽³⁾	60	112,45			
	Üniversite ⁽⁴⁾	56	102,03			
Fiziksel İstismar	İlkokul ⁽¹⁾	71	132,92	9,881	0,020*	(1-4)
	Ortaokul ⁽²⁾	52	121,88			
	Lise ⁽³⁾	60	119,13			
	Üniversite ⁽⁴⁾	56	102,81			
Fiziksel İhmal	İlkokul	71	132,96	5,646	0,130	
	Ortaokul	52	109,46			
	Lise	60	110,93			
	Üniversite	56	123,08			
Duygusal (Emosyonel) İhmal	İlkokul ⁽¹⁾	71	133,90	11,199	0,011*	(1-3) (2-3)
	Ortaokul ⁽²⁾	52	133,67			
	Lise ⁽³⁾	60	99,67			
	Üniversite ⁽⁴⁾	56	111,46			
Cinsel İstismar	İlkokul	71	120,30	0,026	0,999	
	Ortaokul	52	120,65			
	Lise	60	119,88			
	Üniversite	56	119,15			
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	İlkokul ⁽¹⁾	71	137,55	9,565	0,023*	(1-3)
	Ortaokul ⁽²⁾	52	126,25			
	Lise ⁽³⁾	60	104,76			
	Üniversite ⁽⁴⁾	56	108,28			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarına yönelik tutumları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile baba eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların duygusal istismar algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:8,710$ $P<0,05$). Baba eğitim durumu ilkokul (Sıra Ortalaması= 132,61) olanların duygusal istismar algıları baba eğitim durumu üniversite (Sıra Ortalaması= 102,03) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların fizik istismar algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:9,881$ $P<0,05$). Baba eğitim durumu ilkokul (Sıra Ortalaması= 132,92) olanların fiziksel istismar algıları baba eğitim durumu üniversite (Sıra Ortalaması= 102,81) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların duygusal ihmal algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:11,199$ $P<0,05$). Baba eğitim durumu ilkokul (Sıra Ortalaması= 133,90) ve ortaokul (Sıra Ortalaması= 133,67) olanların duygusal ihmal algıları baba eğitim durumu lise (Sıra Ortalaması= 99,67) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:9,565$ $P<0,05$). Baba eğitim durumu ilkokul (Sıra Ortalaması= 137,55) olanların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları baba eğitim durumu lise (Sıra Ortalaması= 104,76) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 18: Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Baba Medeni Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları	Anne-Baba Medeni Durum	N	Sıra Ort.	U	P
Duygusal (Emosyonel) İstismar	Evli	207	118,19	2937,50	0,287
	Boşanmış	32	131,70		
Fiziksel İstismar	Evli	207	115,80	2443,00	0,002*
	Boşanmış	32	147,16		
Fiziksel İhmal	Evli	207	115,39	2358,00	0,005*
	Boşanmış	32	149,81		
Duygusal (Emosyonel) İhmal	Evli	207	114,44	2160,50	0,001*

	Boşanmış	32	155,98		
Cinsel İstismar	Evli	207	118,16	2931,50	0,164
	Boşanmış	32	131,89		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Genel	Evli	207	114,53	2179,50	0,002*
	Boşanmış	32	155,39		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile anne-baba medeni durum değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların fiziksel istismar algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2443,00 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 147,16) olanların fiziksel istismar algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 115,80) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların fiziksel ihmal algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2358,00 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 149,81) olanların fiziksel ihmal algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 115,39) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların duygusal ihmal algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2160,50 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 155,98) olanların duygusal ihmal algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 114,44) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2179,50 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 155,39) olanların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 114,53) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 19: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Aile İçi Şiddet	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	U	P
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Kız	131	125,09	6276,00	0,157
	Erkek	108	112,65		
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Kız	131	114,61	6368,00	0,211
	Erkek	108	125,49		
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	Kız	131	123,46	6490,00	0,181
	Erkek	108	114,65		
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Kız	131	121,77	6711,50	0,564
	Erkek	108	116,72		
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	Kız	131	123,72	6456,00	0,272
	Erkek	108	114,34		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların aile içi şiddet cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddet cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile içi şiddet alt boyutları ile cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların aile içi şiddet algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0,05$).

Tablo 20: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Aile İçi Şiddet	Lise Türü	N	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Fen Lisesi	93	125,32	3,524	0,172	
	Anadolu Lisesi	83	123,24			
	Meslek Lisesi	62	105,76			
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Fen Lisesi	93	126,94	4,951	0,084	
	Anadolu Lisesi	83	123,11			
	Meslek Lisesi	62	103,51			
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	128,81	12,914	0,002*	(1-3) (2-3)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	123,60			
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	62	100,05			
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Fen Lisesi	93	128,91	3,674	0,159	
	Anadolu Lisesi	83	117,42			
	Meslek Lisesi	62	108,17			
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	Fen Lisesi	93	119,87	0,464	0,793	
	Anadolu Lisesi	83	122,45			
	Meslek Lisesi	62	115,00			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile içi şiddet alt boyutları ile lise türü değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet algıları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (X²:12,914

P<0,05). Lise türü meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 100,05) olanların anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet algıları lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 128,81) ve Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 123,60) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 21: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Aile İçi Şiddet	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	İlkokul ⁽¹⁾	109	108,73	10,002	0,019*	(1-4)
	Ortaokul ⁽²⁾	42	111,68			
	Lise ⁽³⁾	49	129,77			
	Üniversite ⁽⁴⁾	39	144,91			
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	İlkokul	109	109,94	6,064	0,109	
	Ortaokul	42	115,6			
	Lise	49	132,68			
	Üniversite	39	133,77			
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	İlkokul	109	112,82	5,223	0,156	
	Ortaokul	42	117,73			
	Lise	49	125,56			
	Üniversite	39	132,42			
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	İlkokul ⁽¹⁾	109	110,08	8,624	0,035*	(1-3)
	Ortaokul ⁽²⁾	42	108,78			
	Lise ⁽³⁾	49	136,87			
	Üniversite ⁽⁴⁾	39	135,28			
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	İlkokul	109	108,77	5,618	0,132	

	Ortaokul	42	125,22			
	Lise	49	131,63			
	Üniversite	39	128,24			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile içi şiddet alt boyutları ile anne eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algıları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:10,002$ $P<0,05$). Anne eğitim durumu ilkököl (Sıra Ortalaması= 108,73) olanların baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algıları anne eğitim durumu üniversite (Sıra Ortalaması= 144,91) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:8,624$ $P<0,05$). Anne eğitim durumu ilkököl (Sıra Ortalaması= 110,08) olanların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları anne eğitim durumu lise (Sıra Ortalaması= 136,87) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 22: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Aile İçi Şiddet	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X^2	P	Fark
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	İlkokul	71	106,73	6,232	0,101	
	Ortaokul	52	114,74			
	Lise	60	123,88			
	Üniversite	56	135,70			
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	İlkokul	71	112,65	3,182	0,364	

	Ortaokul	52	114,47			
	Lise	60	119,88			
	Üniversite	56	132,67			
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	İlkokul	71	107,67	7,466	0,058	
	Ortaokul	52	116,51			
	Lise	60	127,94			
	Üniversite	56	128,39			
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	İlkokul ⁽¹⁾	71	100,01	13,370	0,004*	(1-4)
	Ortaokul ⁽²⁾	52	117,34			
	Lise ⁽³⁾	60	122,09			
	Üniversite ⁽⁴⁾	56	143,87			
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	İlkokul	71	108,89	2,815	0,421	
	Ortaokul	52	123,88			
	Lise	60	121,72			
	Üniversite	56	126,63			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddete yönelik tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile içi şiddet alt boyutları ile baba eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:13,370$ $P<0,05$). Baba eğitim durumu ilkokul (Sıra Ortalaması= 100,01) olanların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları baba eğitim durumu üniversite (Sıra Ortalaması= 143,87) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 23: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne-Baba Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Aile İçi Şiddet	Anne-Baba Medeni Durum	N	Sıra Ort.	U	P
Baba Kaynaklı Fiziksel ve Sözel Şiddet	Evli	207	122,92	2500,50	0,043*
	Boşanmış	32	96,66		
Anne Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Evli	207	119,32	3170,50	0,913
	Boşanmış	32	120,73		
Anne ve Baba Kaynaklı Ekonomik Şiddet	Evli	207	122,39	2610,00	0,022*
	Boşanmış	32	100,19		
Baba Kaynaklı Sözel ve Psikolojik Şiddet	Evli	207	123,00	2485,00	0,038*
	Boşanmış	32	96,16		
Anne ve Baba Kaynaklı Bireysel Hakları Kısıtlayıcı Psikolojik Şiddet	Evli	207	119,64	3179,50	0,932
	Boşanmış	32	118,56		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların aile içi şiddet anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların aile içi şiddet anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların aile içi şiddet alt boyutları ile anne-baba medeni durum değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2500,50 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 96,66) olanların babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 122,92) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2610,00 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 100,19) olanların anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması=

122,39) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2485,00 P<0,05). Anne-baba medeni durumları boşanmış (Sıra Ortalaması= 96,16) olanların anne ve baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 123,00) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 24: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Saldırganlık	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Saldırganlık	Kız	131	111,35	5941,50	0,033*
	Erkek	108	130,49		
Sözlü Saldırganlık	Kız	131	116,44	6608,00	0,379
	Erkek	108	124,31		
Öfke	Kız	131	120,24	7043,00	0,953
	Erkek	108	119,71		
Düşmanlık	Kız	131	120,45	7014,50	0,911
	Erkek	108	119,45		
Dolaylı Saldırganlık	Kız	131	118,84	6921,50	0,774
	Erkek	108	121,41		
Saldırganlık Ölçeği Genel	Kız	131	116,31	6590,00	0,363
	Erkek	108	124,48		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların saldırganlık cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık alt boyutları ile cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan

Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların fiziksel saldırganlık algıları cinsiyet durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:5941,50 P<0,05). Cinsiyeti erkek (Sıra Ortalaması= 130,49) olanların fiziksel saldırganlık algıları cinsiyeti kız (Sıra Ortalaması= 111,35) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 25: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Saldırganlık	Lise Türü	N	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Fiziksel Saldırganlık	Fen Lisesi	93	108,67	4,228	0,121	
	Anadolu Lisesi	83	129,01			
	Meslek Lisesi	63	124,86			
Sözlü Saldırganlık	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	129,72	10,494	0,005*	(1-2)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	127,37			(1-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	95,94			
Öfke	Fen Lisesi	93	112,09	2,475	0,290	
	Anadolu Lisesi	83	128,47			
	Meslek Lisesi	63	120,52			
Düşmanlık	Fen Lisesi	93	109,91	3,262	0,196	
	Anadolu Lisesi	83	125,94			
	Meslek Lisesi	63	127,06			
Dolaylı Saldırganlık	Fen Lisesi ⁽¹⁾	93	122,70	18,293	0,000*	(1-2)
	Anadolu Lisesi ⁽²⁾	83	139,41			(1-3)
	Meslek Lisesi ⁽³⁾	63	90,44			
Saldırganlık Ölçeği Genel	Fen Lisesi	93	113,37	4,035	0,133	
	Anadolu Lisesi	83	132,31			
	Meslek Lisesi	63	113,57			
*p<0,05						

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık alt boyutları ile lise türü değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların sözlü saldırganlık algıları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:10,494$ $P<0,05$). Lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması= 129,72) olanların sözlü saldırganlık algıları lise türü Anadolu lisesi (Sıra Ortalaması= 127,37) ve meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 95,94) olanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların dolaylı saldırganlık algıları lise türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2:18,293$ $P<0,05$). Lise türü anadolu lisesi (Sıra Ortalaması=139,41) olanların dolaylı saldırganlık algıları lise türü fen lisesi (Sıra Ortalaması=122,70) ve meslek lisesi (Sıra Ortalaması= 90,44) olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 26: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Saldırganlık	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	P
Fiziksel Saldırganlık	İlkokul	109	121,34	0,249	0,969
	Ortaokul	42	120,69		
	Lise	49	115,63		
	Üniversite	39	121,00		
Sözlü Saldırganlık	İlkokul	109	113,04	2,972	0,396
	Ortaokul	42	131,90		
	Lise	49	118,58		
	Üniversite	39	128,41		
Öfke	İlkokul	109	123,11	0,895	0,827
	Ortaokul	42	123,49		
	Lise	49	114,89		

	Üniversite	39	113,97		
Düşmanlık	İlkokul	109	126,37	2,994	0,393
	Ortaokul	42	123,27		
	Lise	49	106,85		
	Üniversite	39	115,19		
Dolaylı Saldırganlık	İlkokul	109	115,88	1,302	0,729
	Ortaokul	42	129,36		
	Lise	49	118,27		
	Üniversite	39	123,63		
Saldırganlık Ölçeği Genel	İlkokul	109	121,01	0,847	0,838
	Ortaokul	42	125,67		
	Lise	49	112,73		
	Üniversite	39	120,19		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık alt boyutları ile anne eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların saldırganlık alt boyut algıları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0,05$).

Tablo 27: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Saldırganlık	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	P
Fiziksel Saldırganlık	İlkokul	71	122,47	2,460	0,483
	Ortaokul	52	131,04		
	Lise	60	112,53		
	Üniversite	56	114,62		
Sözlü Saldırganlık	İlkokul	71	115,87	1,844	0,605
	Ortaokul	52	122,60		
	Lise	60	128,85		
	Üniversite	56	113,34		
Öfke	İlkokul	71	129,45	3,030	0,387
	Ortaokul	52	124,07		
	Lise	60	114,43		
	Üniversite	56	110,21		
Düşmanlık	İlkokul	71	132,39	4,258	0,235
	Ortaokul	52	119,33		
	Lise	60	117,80		
	Üniversite	56	107,28		
Dolaylı Saldırganlık	İlkokul	71	121,33	0,648	0,885
	Ortaokul	52	122,99		
	Lise	60	121,81		
	Üniversite	56	113,60		
Saldırganlık Ölçeği Genel	İlkokul	71	127,17	2,183	0,535
	Ortaokul	52	124,82		
	Lise	60	115,66		

	Üniversite	56	111,09		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların saldırganlık tutumları baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık tutumları baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık alt boyutları ile baba eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucunda; katılımcıların saldırganlık alt boyut algıları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0,05$).

Tablo 28: Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne-Baba Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Saldırganlık	Anne-Baba Medeni Durum	N	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Saldırganlık	Evli	207	120,78	3150,00	0,656
	Boşanmış	32	114,94		
Sözlü Saldırganlık	Evli	207	122,26	2844,00	0,197
	Boşanmış	32	105,38		
Öfke	Evli	207	121,06	3093,00	0,547
	Boşanmış	32	113,16		
Düşmanlık	Evli	207	120,06	3300,50	0,975
	Boşanmış	32	119,64		
Dolaylı Saldırganlık	Evli	207	124,05	2474,50	0,021*
	Boşanmış	32	93,81		
Saldırganlık Ölçeği Genel	Evli	207	121,7	2959,50	0,333
	Boşanmış	32	108,98		
*p<0,05					

H0: Katılımcıların saldırganlık anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H1: Katılımcıların saldırganlık anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların saldırganlık alt boyutları ile anne-baba medeni durum değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda; katılımcıların dolaylı saldırganlık algıları anne-baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (U:2474,50 P<0,05). Anne-baba medeni durumu evli (Sıra Ortalaması= 124,05) olanların sözel saldırganlık algıları anne-baba medeni durumu boşanmış (Sıra Ortalaması= 93,81) olanlara göre daha yüksektir.

SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde uygulanan anket sonuçları ve elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiş ve eksik olduğu düşünülen durumlar ilgili önerilerden söz edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri aşağıdaki gibi listelenmektedir: Araştırmaya 131 kız öğrenci (%54,8), 108 erkek öğrenci (%45,2) olmak üzere toplam 239 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların eğitim gördükleri lise türü, 93 kişi (%38,9) Fen Lisesi, 83 Kişi (%34,7) Anadolu lisesi, 63 kişi (%26,4) Meslek lisesi olmak üzere dağılım göstermiştir. Katılımcıların anne baba medeni durumlarına bağlı dağılım incelendiğinde anne baba evli olanlar 207 (%86,6), anne baba boşanmış olanlar 32 kişi (%13,4) olarak dağılım göstermiştir. Katılımcıların anne eğitim durumuna bağlı dağılımlar incelendiğinde anne eğitim durumu ilkokul 109 kişi (%45,6), ortaokul 42 kişi (%17,6), lise 49 kişi (%20,5), üniversite 39 kişi (%16,3) olarak dağılım göstermiştir. Katılımcıların baba eğitim durumuna bağlı dağılım incelendiğinde baba eğitim durumu ilkokul 71 kişi (%29,7), ortaokul 52 kişi (%21,8), lise 60 kişi (%25,1), üniversite 56 kişi (%23,4) dağılım göstermiştir.

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizlerinden bahsedilmiştir. Araştırmada, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Aile İçi Şiddet Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği olmak üzere 3 farklı ölçekten yararlanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizleri incelendiğinde; her 3 ölçekte güvenilirlik oranları yüksek çıkmıştır. 28 madden oluşmakta olan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine ait güvenilirlik katsayıları incelendiğinde Cronbach's Alfa değerinin 0,705 olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu sonuç ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Şar ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışmada deneklerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,93 olarak belirlenmiştir.¹⁴⁴ Aile İçi Şiddet ölçeğinin baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı 0,876 olarak hesaplandığı ve çok yüksek olduğu, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı 0,829 olarak hesaplandığı ve çok yüksek olduğu, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı 0,930 olarak hesaplandığı ve çok yüksek olduğu, baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,628 olarak hesaplandığı ve çok

¹⁴⁴ Şar vd., a.g.e., s. 1058.

yüksek olduğu, anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet ölçeğine ait güvenilirlik katsayısı 0,860 olarak hesaplandığı ve çok yüksek olduğu belirlenmiştir. Anketin Türkçe uyarlamasını da yapan Özkan (2008) yapmış olduğu araştırma sonuçlarında aile içi şiddet anketinin güvenilirlik katsayısının 0,924 ve yüksek olduğu sağlanmıştır.¹⁴⁵ Son olarak 34 maddeden oluşan saldırganlık ölçeğine ait güvenilirlik katsayıları incelendiğinde elde edilen Cronbach's 0,892 sonucu ölçeğin güvenilirlik oranının çok yüksek olduğunu göstermektedir. Avcı (2010) tarafından yapılan bir çalışmada örneklem grubuna uygulanan saldırganlık ölçeği güvenilirlik katsayısının 0,918 ve yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁴⁶

Araştırma sonuçları elde edilirken kullanılan ölçeklerin normal dağılım testi sonuçları incelendiğinde ölçeklerin normal dağılıma sahip olmaması nedeniyle araştırma parametrik olmayan Mann-Whitney U ve Kruskal- Wallis H testleri ile devam ettirilmiştir.

Araştırmanın temel hipotezini oluşturan Çocukluk Döneminde Aile İçi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimi araştırılmış bununla beraber belirlenen bütün hipotezler hakkında çıkan sonuçlar şöyle açıklanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğiliminin görüldüğü tespit edilmiştir. Bu konu hakkında yapılan bir çalışmada, bu çalışmayı destekler sonuçlar elde edilmiştir. Ayan (2010) yapmış olduğu bir çalışmada aile içi şiddet ve saldırganlık arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.¹⁴⁷

Araştırma sonuçları elde edilirken kullanılan ölçekler arasında yapılmış olan Pearson korelasyon katsayı sonuçları, çalışma hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır.

Araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson Korelasyon katsayısı sonuçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir: Duygusal travma ile fiziksel istismar, duygusal istismar ile fiziksel ihmal, duygusal istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönlü orta kuvvetli bir ilişki, duygusal istismar ile cinsel istismar, fiziksel istismar ile cinsel istismar arasında pozitif yönde çok düşük bir ilişki,

¹⁴⁵ Yeliz Y. Özkan, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet: Muğla/ Milas Uğurlu Özbilim Dersanesi Oks Öğrencileri Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2008, s. 71 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

¹⁴⁶ Avcı a.g.e., s. 402.

¹⁴⁷ Ayan, a.g.e., s. 211.

fiziksel istismar ile fiziksel ihmal, fiziksel istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönde düşük bir ilişki, fiziksel ihmal ile duygusal ihmal, cinsel istismar ile duygusal ihmal arasında pozitif yönde orta kuvvette ve fiziksel ihmal ile cinsel istismar arasında bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına benzer sonuçlar elde etmek amacı ile yapılan literatür taraması sonucunda benzer örneklere ulaşılamamıştır.

Araştırmada kullanılan aile içi şiddet ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson korelasyon katsayısı sonuçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet, babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet, babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı şiddet, baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönde orta kuvvetli, anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönde düşük bir ilişki ve babadan kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki bulunmaktadır.

Yapılan literatür taraması sonucunda benzer bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

Araştırmada kullanılan Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının birbirleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson korelasyon katsayısı sonuçları aşağıdaki gibidir;

Fiziksel saldırganlık ile sözlü saldırganlık, fiziksel saldırganlık ile düşmanlık, fiziksel saldırganlık ile dolaylı saldırganlık, sözlü saldırganlık ile öfke, sözlü saldırganlık ile dolaylı saldırganlık, öfke ile düşmanlık, düşmanlık ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönde orta kuvvette bir ilişki, fiziksel saldırganlık ile öfke, öfke ile dolaylı saldırganlık arasında pozitif yönde yüksek kuvvette bir ilişki, sözlü saldırganlık ile düşmanlık arasında pozitif yönde düşük kuvvette bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan literatür taramasında ulaşılan araştırma sonuçlarını destekleyici bulgulara rastlanmamaktadır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının birbirleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çocukluk çağı ruhsal travma genel ile baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet, çocukluk çağı ruhsal travma genel algısı ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönde orta kuvvette, çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet, çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ve çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönde düşük kuvvette bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan literatür taramasında yukarıdaki sonuçları destekleyici verilere rastlanmamıştır.

Araştırmada sonuçları incelendiğinde aile içi şiddet ölçeği alt boyutları ile saldırganlık genel algıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına dair aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Saldırganlık genel algıları ile baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet, saldırganlık genel algıları ile anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ve saldırganlık genel algıları ile baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet arasında pozitif yönde çok düşük kuvvette, saldırganlık genel algıları ile anne kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet, saldırganlık genel algıları ile anne ve baba kaynaklı bireysel hakları kısıtlayıcı psikolojik şiddet arasında pozitif yönde düşük kuvvette bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan literatür araştırması sonucunda saldırganlık genel algıları ve aile içi şiddet ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi inceleyen benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın bundan sonraki aşamasında katılımcıların, kullanılan ölçeklere yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırıldı.

I. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

I.I. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travmaları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların fiziksel ihmal algıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin fiziksel ihmal algıları kız öğrencilerin fiziksel ihmal algılarına oranla daha yüksektir. Yiğit (2013) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yiğit (2013) yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan erkek katılımcıların fiziksel ihmal algılarının kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır.¹⁴⁸ Bostancı ve arkadaşlarının (2006) yapmış olduğu çalışmada çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği algısı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.¹⁴⁹

I.II. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğine yönelik tutumlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farkın olup olmadığına dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; Lise türü meslek lisesi olanların duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının lise türü Anadolu ve fen lisesi olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Altuntaş (2013) yapmış olduğu çalışmada bu araştırmadan farklı olarak daha fazla lise türü değişkeni kullanılmış ve elde edilen bulgularda benzer sonuçlara ulaşmıştır.¹⁵⁰ Yapılan araştırma sonucunda çocukluk çağı ruhsal travma ve lise türü değişkenine bağlı çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Eğitimde görülen lise türünün farklı izlenimleri vardır. Farklı lise türlerinde eğitim görmekte olan öğrencilerden beklentiler de bu oranda değişmektedir. Lise türü ile çocukluk çağı ruhsal travma arasındaki ilişki bu şekilde de değerlendirilebilir.¹⁵¹

¹⁴⁸ İbrahim Yiğit, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Döneminde Görülen Psikolojik Belirtiler İle İlişkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2013, s. 71 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁴⁹ Nihal Bostancı vd., "Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi", **Yeni Sempozyum Dergisi**, 2006, 44(2), 100-106, s. 104.

¹⁵⁰ Serkan Altuntaş, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2013, s.56 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵¹ Altuntaş, a.g.e., s. 56-57.

I.III. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğine yönelik tutumlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travmaları ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Sezer (2016) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlar elde etmiştir. Yapılan araştırmada lise öğrencilerinin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.¹⁵²

I.IV. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğine yönelik tutumlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların duygusal istismar algıları, fiziksel istismar algıları, duygusal ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Baba eğitim durumu ilkököl olanların duygusal istismar ve fiziksel istismar algıları baba eğitim durumu üniversite olanlara oranla daha yüksektir. Baba eğitim durumu ilkököl ve ortaokul olanların duygusal ihmal algıları baba eğitim durumu lise olanlara oranla daha yüksektir. Baba eğitim durumu ilkököl olanların çocukluk çağı ruhsal travma genel algıları baba eğitim durumu lise olanlara oranla daha yüksektir. Zeren ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışmada farklı bir sonuç elde edilmiştir. Baba eğitim seviyesi ile çocukluk çağı ruhsal travma arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.¹⁵³

Araştırma sonuçları incelendiğinde genel tabloya bakıldığında baba eğitim durumu ilkököl olan katılımcıların çocukluk çağında ruhsal travma oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda bireylerin eğitim düzeyi düştükçe çocukluk çağında yaşanan ruhsal travmanın arttığı gözlemlenmiştir.

¹⁵² Gülşah Sezer, Lise Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresyon ve Anksiyete Belirtileri İle İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 49 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵³ Cem Zeren vd., "Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı", *Dicle Tıp Dergisi*, 2012, 39(4), 536-541, s. 539.

I.V. Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne–Baba Medeni Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği algılarına yönelik tutumlarının anne –baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların fiziksel ihmal fiziksel istismar, duygusal ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma genel algılarının anne baba boşanmış olanların anne baba evli olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sezer (2016) yapmış olduğu araştırmada anne baba medeni durumu ile çocukluk çağı ruhsal travma arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.¹⁵⁴ Zeren ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çocukluk çağı ruhsal travma algıları ile anne baba medeni durumu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.¹⁵⁵

II. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

II.I. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların aile içi şiddet ölçeğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların aile içi şiddet algıları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Özkan (2008) ve Çelikleş (2013) yapmış olduğu çalışmada bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan farklı veriler elde edilmiştir. Özkan (2008) ve Çelikleş (2013) yapmış olduğu çalışmada aile içi şiddet algısı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.¹⁵⁶¹⁵⁷

II.II. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların aile içi şiddet ölçeğine yönelik tutumları ile lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet algıları lise türü meslek lisesi

¹⁵⁴ Sezer, a.g.e., s. 52.

¹⁵⁵ Zeren vd., a.g.e., s. 539.

¹⁵⁶ Özkan, a.g.e., s. 87.

¹⁵⁷ Çelikleş, a.g.e., s. 63.

olanların lise türü Fen Lisesi ve Anadolu lisesi olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda aile içi şiddet ve lise türü değişkenine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

II.III. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların aile içi şiddet ölçeğine yönelik tutumlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların; baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ve baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları anne eğitim durumu ilkokul olanların anne eğitim durumu üniversite olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çelikleş (2013) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre aile içi şiddet tutumu ile anne eğitim seviyesi arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.¹⁵⁸ Özkan (2008) yapmış olduğu çalışmada baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.¹⁵⁹

II.IV. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların aile içi şiddet ölçeğine yönelik tutumlarının baba eğitim durumu ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet algıları ile baba eğitim durumu ilkokul olanların baba eğitim durumu üniversite olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Zeren ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışmada aile içi şiddet tutumu ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.¹⁶⁰

II.V. Katılımcıların Aile İçi Şiddet Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Baba Medeni Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların aile içi şiddet ölçeğine yönelik tutumlarının anne baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ve baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet tutumları anne

¹⁵⁸ Çelikleş a.g.e., s. 63.

¹⁵⁹ Özkan a.g.e., s. 124.

¹⁶⁰ Zeren vd., a.g.e., s. 539.

baba boşanmış olanların anne baba evli olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arıkan (2014) yapmış olduğu çalışma sonucunda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Aile içi şiddet tutumları ile anne baba medeni durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.¹⁶¹

Çelikaş (2013) yapmış olduğu araştırma sonuçları incelendiğinde aile içi şiddet tutumu ile baba kaynaklı fiziksel ve sözel şiddet, anne ve baba kaynaklı ekonomik şiddet ve baba kaynaklı sözel ve psikolojik şiddet ile anne baba medeni durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.¹⁶²

III. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

III.I. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların saldırganlık ölçeğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların fiziksel saldırganlık algıları cinsiyeti erkek olanların cinsiyeti kız olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Avcı (2010) yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin saldırganlık algılarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.¹⁶³ Aracı (2012) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına bakıldığında da benzer sonuçlar elde edilmiştir.¹⁶⁴

III.II. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların saldırganlık ölçeğine yönelik tutumlarının lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların sözlü saldırganlık ve dolaylı saldırganlık algılarının lise türü fen lisesi olanların lise türü Anadolu lisesi ve meslek lisesi olanlara oranla daha yüksek

¹⁶¹ Ayşe Arıkan, Ergenlerde Aile İçi Şiddet İle Benlik İmgesi Ve Umutsuzluk Düzeyi Arasındaki İlişki, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014, s.37 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶² Çelikaş, a.g.e., s. 61-62.

¹⁶³ Ahmet Avcı, Eğitimde Şiddet Olgusu Lise Öğrencilerinde Şiddet, Saldırganlık ve Ahlaki Tutum İlişkisi Küçükçekmece İlçesi Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2010, s. 406 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

¹⁶⁴ Ayşegül Aracı, Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Anne-Baba ve Arkadaşlara Bağlanma ile Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 48 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda literatürde saldırganlık algısı ve lise türü değişkeni arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır.

III.III. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların saldırganlık ölçeğine yönelik tutumlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların saldırganlık algıları ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Köksal (2016) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmış saldırganlık ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.¹⁶⁵ Aracı (2012) tarafından yapılan başka bir araştırmada farklı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarında anne eğitim durumu ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.¹⁶⁶

III.IV. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların saldırganlık ölçeğine yönelik tutumlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların saldırganlık algıları ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Karaduman (2012) yapmış olduğu çalışma benzer sonuçlar içermektedir. Katılımcıların saldırganlık algıları ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.¹⁶⁷

Pekince (2012) tarafından yapılan araştırma verilerinde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Saldırganlık ile baba eğitim durumu arasında bir ilişki bulunmamıştır.¹⁶⁸

III.V. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Anne-Baba Medeni Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Katılımcıların saldırganlık ölçeğine yönelik tutumlarının anne baba medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair araştırma

¹⁶⁵ Köksal, a.g.e., s. 105.

¹⁶⁶ Aracı, a.g.e., s. 33.

¹⁶⁷ Deniz İ. Karaduman, İlköğretim 1. Kademe 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 109 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁸ Hatice Pekince, Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri İle Sosyal Aktivitelere Katılımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2012, s. 33 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

sonuçlarına göre; katılımcıların dolaylı saldırganlık algıları anne baba medeni durumu boşanmış olanların anne baba evli olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Gönültaş (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda saldırganlık ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.¹⁶⁹ Şahin (2015) yapmış olduğu araştırma sonuçları incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşılmış, saldırganlık ile anne baba medeni durum arasında bir ilişkiye saptanmamıştır.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Osman Gönültaş, Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinin Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2013, s. 40 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁷⁰ Ecem Şahin, Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Saldırganlık Davranışı ve Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 59 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ÖNERİLER

- Araştırmanın yapıldığı çerçeve dar olduğu için daha geniş kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

- Araştırma popülasyonunu oluşturan lise öğrencilerinde gözlemlenen saldırganlık eğiliminin tespit edilmesi; okullarda ve eğitim kurumlarında bu konu hakkında kapsamlı çalışmalar yapılmasına yardımcı olabilir.

- Araştırma alanda çalışan kurum ve kişiler için yol gösterici olabilir.

- Çocukluk döneminde aile içi şiddet durumunun tespit edilmesi ve ilgili kurumlarca yürütülecek çalışmalar yardımı ile kapalı kapılar ardında kalan şiddet gerçeğinin önlenmesi için yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ACET Mehmet, **Sporda Saldırganlık ve Şiddet**, Morpa Kültür yayınları, İstanbul, 2005.

ALTUNIŞIK Remzi, ÇOŞKUN Recai, BAYRAKTAROĞLU Serkan, YILDIRIM Engin, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Karşılaştırmalı Araştırma Yöntemleri Doktora Dersi Ödevi Kitap Özeti, Sakarya Yayıncılık, 2007.

AKTAŞ Aliye M., **Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması**, Elma Yayınları, Ankara, 2006.

American Psychological Association, **Presidential Task Force on Violence, & The Family. Violence and the family: Report of the American Psychological Association Presidential Task Force on Violence and the Family**, American Psychological Association, 1996.

ARSLANTÜRK Zeki ve AMMAN Tayfun, **Sosyoloji: Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

ATKINSON Rita L., ATKINSON Richard C., SMİTH Edward E., BEM Darly J., HOEKSEMA Susan N., **Psikolojiye Giriş**, (Hilgard's Introduction to Psychology), Çev. Yavuz Alagon, Arkadaş Yayınları, İstanbul, 2002.

AYDIN Betül, **Çocuk Ve Ergen Psikolojisi**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2015.

BİLGİN Asude, **Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2008.

BOWLBY John, **Bağlanma ve Kaybetme:2 Ayrılma**, Çev: Müge Günay, İstanbul, 2014.

BREWER Marilynn B. ve CRANO William D., **Social Psychology**, West Publishing Company, New York, 1973.

CÜCELOĞLU Doğan, **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.

FLANNERY Daniel J., **School Violence; Risk, Preventive Intervention, and Policy**, Urban Diversity Series, No:109, New York, 1997.

FREEDMAN Jonathan L., SEARS David O., SMITH Carl J.M., **Sosyal Psikoloji**, Çev: Ali Dönmez, İmge kitabevi, Ankara, 1993.

FREUD Sigmund, **Psikanalize Giriş Dersleri**, Çev: Sedat Budak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1994.

FROMM Erich, **İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri**, Çev: Şükrü Alpagut, Payel Yayınları, İstanbul, 1993.

GEÇTAN Engin, **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996.

GOLEMAN Daniel, **Duygusal Zekâ**, Çev. Banu S. Yüksel, Varlık Yayınları, İstanbul, 1996.

HARDİNG Celia, **Making Sense of Aggression, Destructiveness and Violence, Aggression and Destructiveness, Psychoanalytic Perspectives**, East Sussex: Routledge, 2006.

KRAHE Barbara, **The Social Psychology of Aggression**, Psychology Pres, London, 2001.

KINNEAR Karen L, **Childhood Sexual Abuse**, A Reference Handbook, ABC-CLIO, California 2007.

KÖKNEL Özcan, **Bireysel Toplum ve Şiddet**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2000.

LORENZ Konrad, **On Aggression**, Psychology Press, London, 2002.

MCGUIRE Michael T., Troisi Alfonso T., **Comprehensive Textbook of Psychiatry**, Baltimore, 1989.

MICHAUD Yves, **Şiddet**, Çev: Cem Muhtaroğlu, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), **Aile Yapısı**, Aile ve Tüketici Hizmetleri, Ankara, 2011.

NELSON Richard J., **Danışma Psikolojisi Kuramları**, Çev. Füsun Akkoyun, Ankara, 1982.

ÖZGÜVEN İbrahim E., *Ailede İletişim ve Yaşam*, PDREM Yayınları, Ankara, 2001.

ÖZKALP Enver, *Davranış Bilimlerine Giriş*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2004.

POLAT Oğuz, *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, İstanbul, 2001.

SANTROCK John W., *Ergenlik*, Çev. Diğem Müge Siyez, Nobel Yayın, Ankara, 2012.

SPRINTHALL Norman A. and SPRINTHALL Richard C., *Educational Psychology: A Developmental Approach*, Random House, 1987.

TAŞDAN Demet, *Çocuk ve Şiddet*, Babıali Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2009.

TAYLOR Shelley vd., *Sosyal Psikoloji*, Çev: Ali Dönmez, İmge Kitabevi, İstanbul, 2010.

TİRYAKİ Şefik, *Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*, Eylül Kitap ve Yayın Evi, Ankara, 2000.

VATANDAŞ Celalettin, *Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet*, Uyum Ajans, Ankara, 2003.

YILDIRIM Aysel, *Sıradan Şiddet; Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*, Boyut Yayınları, İstanbul, 1998.

MAKALELER

AKŞİT Güldal, "Açılış Konuşmaları, Medyada Şiddete Duyarlılık Paneli Kitabı", *Rtük Dergisi*, 2004, 17-25.

ASTİN Millie C., LAWRENCE Kathy J., FOY David W., "Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Women: Risk and Resiliency Factors", *Violence and Victims*, 1993, 8. 1, 17-28.

AYAN Sezer, "Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri" *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2007, 8. 3, 206-214.

BRETHERTON Inge, "The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", *Developmental Psychology*, 1992, 28. 5, 759-775.

BOSTANCI Nihal, ALBAYRAK Banu, BAKOĞLU İlkay, ÇOBAN Şenay, "Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi", *Yeni Sempozyum Dergisi*, 2006, 44(2), 100-106.

DAVARCI Yasemin ve KAYIKLIK Hasan, "Çocukların Aile İçinde Şiddete Maruz Kalmaları ve Dindarlıkları Üzerine Ampirik Bir Çalışma", *Bilimname*, 2016, XXXII, cilt:3, 109-145.

DEBORAH Davis, "Physical, Emotional and Behavioral Reactions to Breaking Up: The Roles of Gender, Age, Emotional Involvement, and Attachment Style", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003, 29 (7), 871-884.

DOLLARD John, DOOB Leonard W., MILLER Neal E., MOWRER O. Hobart, and SEARS Robert. "Frustration and Aggression." *Journal of Social Psychology*, 1940, 11.1, 231.

DURMUŞ Emine ve GÜRGAN Uğur, "Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri", *Dergi Park, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005, 3-3, 253-269.

ERYILMAZ Gülşen, "Aile İçi Şiddet, Kadın Sağlığı ve Hemşirelik", *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2001, 5(2), 19-24.

ERTEN Yavuz ve ARDALI Cahit, "Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları", *Cogito Şiddet, Yapı Kredi Yayınları*, 1996, 643, Sayı: 6-7, s.143-146.

ERON D. Leonard,"Parent–Child Interaction, Television Violence, and Aggression of Children." *American Psychologist*, 1982, 37. 2, 197-211.

FLANNERY Daniel J, vd., "Adolescent Violence Exposure and Victimization at Home: Coping and Psychological Trauma Symptoms", *Int Rev Victim*, 6: 29-48, 1998.

GOODMAN A.Lisa, DUTTON Marry Ann and HARRIS Maxine, "The Relationship Between Violence Dimensions and Symptom Severity Among Homeless, Mentally Ill Women", *Journal of traumatic Stress*, 1997, 10(1), 51-70.

GÖKLER Rıza, "Okullarda Akran Zorbalığı", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2009, 6. 2, 511-537.

GÜLER Nuran, TEL Hatice, TUNCAY Fatma Ö., "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı", *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, Sivas, 2005, 27-2, 51-56.

HAGUE Gill and MALOS Ellen, "Domestic Violence: Action for Change", **New Clarion Pr**,1998.

HEDRIXS MJ, "Battered Women, Psychiatric Nursing in The Hospital and The Community", **Third Edition**, 574-579, 1981.

İBİLOĞLU O. Aslıhan, "Aile İçi Şiddet", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 2012, 4(2), 204-222.

İPEK Cemalettin, "Okullarda Şiddet Bağlamında İlköğretim Programına Konan Medya Okur-Yazarlığı Dersi, Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu", **Hegem Yayınları**, Ankara,2007, 235-262.

KAPLAN Dilek ve TARHAN Başak," Birleşmiş Milletler Sosyal Ve Ekonomik Konseyin Aile İçi Şiddet Raporu Ve Görüşleri", **Ankara Barosu Dergisi**, cilt:2, 122-146, 1998.

KELLNER Millicent H. and BRENNAN H. Bry "The effects of anger management groups in a day school for emotionally disturbed adolescents." **Adolescence**, 1999, 34-136, 645-652.

KESEBİR Sermin KAVZOĞLU Semine Ö., ÜSTÜNDAĞ Mehmet F., "Bağlanma ve Psikopatoloji", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 2011, 3. 2, 321-342.

KİTİŞ Yeter ve BİLGİCİ Sema Ş., "Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi İle Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem", **Sosyal Politikalar Çalışma Dergisi**, 3(11), 7-11, 2007.

KOBAK Rogers R. and SCEERY Amy, Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representations of Self and Others, **Child Development**, 1988, 135-146.

LÖK Neslihan, BAŞOĞUL Ceyda, ÖNCEL Selma, "Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psiko-sosyal Desteğin Önemi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 2016, 8: 2, 155-161.

MOSES Rafael, "Şiddet Nerede Başlıyor?", Çev. Ayşe Kul, **Cogito (Şiddet Özel Sayısı)**, İstanbul, Sayı 6.-7, 1996.

O'KEEFE Maura, "Linking Marital Violence, Mother-Child/Father-Child Aggression and Child Behavior Problems", **Journal of Family Violence**, 1994, 9, 63-78.

PAGE Ayten Z. ve İNCE Merve, "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme", **Türk Psikoloji Yazıları**, İstanbul, 2008, 11(22), 81-94.

PASHIARDIS Georgia, "School Climate in Elementary and Secondary Schools: Views of Cypriot Principals and Teachers", **International Journal of Educational Management**, 2000, 14. 5, 224-237.

SARAN Nephane, "Aile Hayatı ve Toplum " **Aile Yazıları 3**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, 1991, 5/3.

SAYAR Kemal ve TÜZÜN Olcay, "Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji", **Düşünen Adam**, 2006, 19 (1), 24-39.

SOMERSON Semra, "Şiddetin İki Yüzü." **Cogito**, 1996, 4, 6-7.

ŞAR Vedat, ÖZTÜRK Erdinç, İKİKARDEŞ Eda, "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği" **Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences**, 2012, 32-4, s.1054-1063.

ÜNAL Gülseren, "Aile İçi Şiddet", **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 2-9, 2005.

ÜNSAL Artun, "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", **Cogito**, 1996, Sayı: 6-7, 29-36.

VAHİP Işıl, "Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı bir Açıdan Bakış", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2002, 13. 4, 312-319.

YAVUZER Yasemin ve KARATAŞ Zeynep, "Ergenlerde Otomatik Düşünceler ile Fiziksel Saldırganlık Arasındaki İlişkide Öfkenin Aracı Rolü", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2012, 23, 1-7.

YILDIRIM Fatma, "Saldırganlık ve Cinsiyet İlişkisi", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, 1998, 22, 15-32, 210-21.

Zeren Cem, Yengil Erhan, Çelikel Adnan, Arık Ayşegül, Arslan Mustafa, "Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı", **Dicle Tıp Dergisi**, 2012, 39(4), 536-541.

PETER Zimmermann and BECKER-STOLL Fabienne, "Stability of Attachment Representations During Adolescence, The Influence of Ego-Identity Status", *Journal of Adolescence*, 2002, 25.1, 107-124.

TEZLER

AKALIN Ayşe, 15-49 Yaş Grubu Kadınlarda Aile İçi Şiddet Sıklığı ve Şiddetin Depresyona Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AKMAN Yener, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddet ve Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ALTUNTAŞ Serkan, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2013 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ARACI Ayşegül, Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Anne-Baba ve Arkadaşlara Bağlanma ile Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2012 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ARIKAN Ayşe, Ergenlerde Aile İçi Şiddet İle Benlik İmgesi Ve Umutsuzluk Düzeyi Arasındaki İlişki, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AYAN Sezer, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet (Sivas İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2007 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

AYGÜÇ Filiz, Ortaokul Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimlerinin Aile İçi Şiddet Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi (Çekme Köy Örneği), Eğitim Bilimler, Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2015 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AYKUL Dursun, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Şiddet Olgusu (Burdur İli Bucak İlçesi Örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2012 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AYTEKİN Ebru, Ortaokul Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyinin Ebeveyn Kabul Red Algısı ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2015 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

BOLAT Saadet D., İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutum ve Zorba- Kurban Olma Durumlarının Aile İçi Şiddet Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2010 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ÇAMUROĞLU Meltem İ., Üniversite Öğrencilerinde Kendine Zarar Verme Davranışı ve İntihar Olasılığının, Çocukluk Örselenmeleri ve Saldırganlıkla İlişkisi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

ÇEÇEN Sedat S., İlköğretim Okullarında Artan Şiddet Olaylarına Karşı Alınan Önlemler ve İnsan Hakları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2012 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ÇELİKTAŞ Merve G., Okuldaki Şiddet Olayları ile Aile İçi Şiddet İlişkisi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2013 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ERGÜR Gökhan, Şiddet İçerikli Bilgisayar Oyunu Oynayan İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Eğilimlerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2015 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

FİDAN CebraİL, İlköğretim İkinci Kademe (5. 6. 7. 8. Sınıf) Öğrencilerinin Spor Yapan ve Yapmayanların Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, (Kahramanmaraş Örneği), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş Üniversitesi Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GÖNÜLTAŞ Osman, Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinin Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2013 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GÜLTEKİN Filiz, Saldırganlık ve Öfkeyi Azaltma Programının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2008 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

KARADUMAN Deniz İ., İlköğretim 1. Kademe 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2012 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KARHAN Sema S., Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2010 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KÖKSAL Buse, Özel Bir Okulda Okuyan 2-6 Yaş Arası Çocukların Saldırganlık Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

MEMİŞ Mehtap, Çalışan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2010 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZKAN Yeliz Y., Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet: Muğla/ Milas Uğurlu Özybilim Dersanesi Oks Öğrencileri Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2008 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

PEKİNCE Hatice, Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri İle Sosyal Aktivitelere Katılımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2012 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SARGIN Yıldız A., Ergenlik Dönemindeki Ergenlerin Saldırgan Davranışları ile Öfke ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2008 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SEZER Gülşah, Lise Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresyon ve Anksiyete Belirtileri İle İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2016 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ŞAHİN Ecem, Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Saldırganlık Davranışı ve Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

TAPTİK Atakan, İlköğretim Okullarında Şiddet ve Sebeplerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2010 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ULUSOY Onur, Ergenlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Saldırganlık İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2008 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

YENĞİN Deniz, Dijital Oyunlarda Şiddet Kavramı: Yeni Şiddet, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2010 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

YİĞİT İbrahim, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Döneminde Görülen Psikolojik Belirtiler İle İlişkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2013 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

İNTERNET KAYNAKLARI

Aksoy Ercüment, ÇETİN Gürsel, İNANICI Mehmet A., POLAT Oğuz, SÖZEN Şevki, YAVUZ Fatih, Aile İçi Şiddet, 2004, <https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/6.html> (Erişim Tarihi:15.08.2017).

Göka Erol ve Türkçapar Hakan, Gençlik ve Şiddet-1, <http://erolgoka.com/makale.htm> (Erişim Tarihi:12. 09. 2017).

İnam Ahmet, Şiddeti Anlamak, Kişisel web sitesi, <http://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/siddeti-anlamak.htm> (Erişim Tarihi:08. 08. 2017).

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/1949/aileicisiddetlemucadelekitabi-62616-4141879.pdf> (Erişim tarihi: 22. 07. 2017).

TDK, T.C Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid,TDK.GTS.574d9584ab0c9.74013097 (Erişim Tarihi: 16. 10. 2017)

TDK <http://www.tdkterim.gov.tr> (Erişim Tarihi: 07. 09. 2017).

TÜBİTAK ve Ankara Üniversitesi, “Okullarda Şiddet ve Zorbalığın Önlenmesi Öğretmen El Kitabı”, <http://docplayer.biz.tr/104851-Okullarda-siddet-ve-zorbaligin-onlenmesi-ogretmen-el-kitabi.html> (Erişim Tarihi: 09. 09. 2017).

WHO Report on Violence and Health Geneva, 2002, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf (Erişim Tarihi: 10. 09. 2017).

WHO: World Health Organization: Genova, “Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu”, 2002, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/(Erişim Tarihi: 12. 06. 2017).

RAPOR

TBMM, *Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu Etkileyen Etkenlerin Saptanması Araştırma Raporu*, Ankara, 2007.

World Health Organization, *Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu*, Genova,2002.

ARAŞTIRMALAR

KARDAM Filiz ve YÜKSEL İlknur, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı: Niteliksel Araştırma Sonuçları. Türkiye’de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 103-165, 2010.

ÖZDOĞAN Fatma, *Türkiye’de Uygulanan Anne- Baba Eğitim Programları, Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı*.

TEZCAN Sabahat, YAVUZ Sutay, TUNÇKANAT Hande, *Kadına Yönelik Aile İçi şiddet ve Sağlık Sonuçları, Türkiye’de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 71-81, 2009.

T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1994.

T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Antalya, 2006.

TC. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Kadın Sığınma Evi Kılavuzu**, Haziran 2008.

T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, **Elma Teknik Basım Matbaacılık**, 2009.

EKLER

Sosyodemografik Bilgi Formu

Bu anket milli eğitime bağlı okullarda öğrenim gören lise öğrencilerinde, çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalmış bireylerdeki saldırganlık eğilimini incelemek amacıyla Fatma Karakulak tarafından hazırlanmıştır. Anket, ismi geçen kişinin izni olmadan çoğaltılamaz, saklanamaz veya herhangi bir amaç için herhangi bir şekilde dönüştürülüp kullanılamaz.

Bu çalışmada hiçbirinizin bireysel olarak yaşadıkları ile ilgilenilmemektedir. LÜTFEN isim, telefon numarası veya adres belirtmeyiniz. Kimliğiniz gizli tutulacak ve araştırma sonuçları yalnızca bilimsel amaç için kullanılacaktır. Katılımınız gönüllü olup, sonuçlar istatistiklerle, genel olarak analiz edilecektir.

Lütfen soruları o anda ne hissediyorsanız o şekilde cevaplandırın. Aşağıda uygun gördüğünüz şıkları işaretleyiniz. Lütfen her soruyu okuyup cevaplandırmaya çalışın. Araştırmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Kişisel Bilgi Anketi**1) Yaş:****2) cinsiyet****Kız****Erkek****3) Kaçınıcı sınıfa devam ediyorsunuz?****Lise 1 ()****lise 2 ()****lise 3 ()****lise 4 ()****4)Öğrenim görmekte olduğunuz lise türü:****Fen lisesi()****Anadolu lisesi ()****Meslek lisesi ()**

5)Şu Anda kiminle beraber yaşıyorsunuz?

Ailemle () arkadaşlarımla() yurttta() diğer()

6)Anne- baba medeni durum:

Evli() Boşanmış() Dul()

7)Anne eğitim durumu

İlkokul() ortaokul() lise() üniversite () yüksek
lisans() diğer()

8) Baba eğitim durumu

İlkokul() ortaokul() lise() üniversite() yüksek
lisans() diğer()

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Anket Açıklaması: Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (18 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı (X) işareti ile işaretleyiniz.

Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

1) Hiç bir zaman 2) Nadiren 3) Kimi Zaman 4) Sık Sık 5) Çok Sık

- 1) Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.
1 2 3 4 5
- 2) Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.
1 2 3 4 5
- 3) Ailemdkiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.
1 2 3 4 5
- 4) Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.
1 2 3 4 5
- 5) Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.
1 2 3 4 5
- 6) Yırtık, sökülük ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.
1 2 3 4 5
- 7) Sevildiğimi hissediyordum.
1 2 3 4 5
- 8) Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.
1 2 3 4 5
- 9) 2Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.
1 2 3 4 5
- 10) Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.
1 2 3 4 5
- 11) Ailemdkiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.
1 2 3 4 5

- 12)** Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.
1 2 3 4 5
- 13)** Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.
1 2 3 4 5
- 14)** Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.
1 2 3 4 5
- 15)** Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.
1 2 3 4 5
- 16)** Çocukluğum mükemmeldi.
1 2 3 4 5
- 17)** Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farkettiği oluyordu.
1 2 3 4 5
- 18)** Ailemde birisi benden nefret ederdi.
1 2 3 4 5
- 19)** Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.
1 2 3 4 5
- 20)** Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.
1 2 3 4 5
- 21)** Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.
1 2 3 4 5
- 22)** Benim ailem dünyanın en iyisiydi.
1 2 3 4 5
- 23)** Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.
1 2 3 4 5
- 24)** Birisi bana cinsel tacizde bulundu.
1 2 3 4 5
- 25)** Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.
1 2 3 4 5
- 26)** İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.
1 2 3 4 5
- 27)** Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.
1 2 3 4 5
- 28)** Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.
1 2 3 4 5

Aile İçi Şiddet Anketi

Sevgili öğrenciler,

Bu anket, aile içi ilişkilerde çocuğa yönelik davranışları belirlemeyi amaçlamaktadır. ANKETE ADINIZI YAZMAYINIZ. Size en uygun cevapları işaretleyiniz.

Aileniz ve kendiniz hakkında vereceğiniz doğru cevaplar toplu olarak değerlendirilecek, anne- babalarınız ve okul idaresi de dahil olmak üzere hiç kimse tarafından görülmeyecek ve hiç kimseye verilmeyecektir. Verdiğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Soruları doğru olarak cevaplayacağınıza inanıyor ve bu bilimsel nitelikteki çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Aşağıdaki durumlarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz? Size en uygun cevabı işaretleyiniz.

	ANNE					BABA				
	1. SÜREKLİ	2. SIK SIK	3. ARA SIRA	4. NADİREN	5. HİÇBİRZAMAN	1. SÜREKLİ	2. SIK SIK	3. ARA SIRA	4. NADİREN	5. HİÇBİRZAMAN
1. Küfür eder.										
2. Dövmekle tehdit eder.										
3. Hakaret eder.										
4. Üzerime yürür.										
5. Dayak, tekme, tokat, yumruk atar.										
6. Saçımı, kulağımı çeker.										
7. Beni ağır işlerde çalıştırır.										
8. Benimle alay eder.										
9. Beni küçümser.										
10. Beceriksiz olduğumu söyler.										
11. Sürekli çalışmamı (ev işleri, dersler, dışarıdaki işler vs.) ister.										
12. Gururumu kıran görevler verip yapmam için zorlar.										
13. İyi bir şeyler yapmama rağmen bana bağırdığı, azarladığı oluyor.										
14. Kızdığı zaman harçlığımı keser.										
15. Eve odaya kilitlediği oluyor.										
16. Yemek yememe izin vermediği oluyor.										
17. Duygu ve düşüncelerimi söylememi engeller.										

Saldırganlık Ölçeği

Anket Açıklaması: Aşağıdaki durumlar sizi ne kadar tanımlıyor? Karakterinize en uygun olan yanıtı (X) şeklinde işaretleyiniz.

- 1) Karakterime hiç uygun değil
 - 2) Çok az uygun
 - 3) Biraz uygun
 - 4) Çok uygun
 - 5) Tam uygun
- 1) Arkadaşlarım çok munakaşacı olduğumu söyler
1 2 3 4 5
 - 2) Şans hep başkalarına gülüyor, hep onlardan yana oluyor
1 2 3 4 5
 - 3) Birden parlam ama cabuk sakinleşirim
1 2 3 4 5
 - 4) Kendimi sık sık diğer insanlarla tartışırken bulurum
1 2 3 4 5
 - 5) Bazen hayatın bana adaletli davranmadığını düşünürüm
1 2 3 4 5
 - 6) İnsanlarla aynı fikirde olmazsam onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam
1 2 3 4 5
 - 7) Bazen ortada hiçbir neden yokken parlam
1 2 3 4 5
 - 8) Kız ya da erkek birisi beni kışkırtırsa ona vurabilirim
1 2 3 4 5
 - 9) Bazen neden bu kadar katı olduğumu merak ediyorum
1 2 3 4 5
 - 10) Tanıdığım insanları tehdit ettiğim olmuştur
1 2 3 4 5
 - 11) Biri çok üzerime geldiğinde, beni sıkıştırdığında ona vurabilirim
1 2 3 4 5
 - 12) Ofkemi kontrol etmekte zorluk çekerim
1 2 3 4 5
 - 13) Eğer çok kızarsam o kişinin yaptığı işleri berbat edebilirim
1 2 3 4 5

- 14) Kapıyı arkadan gelenin yuzune carpacak kadar cıldırabilirim
1 2 3 4 5
- 15) İnsanlar bana patronluk tasladıklarında onların inadına işi ağırdan alırım
1 2 3 4 5
- 16) İnsanlar bana nazik davrandıklarında ne isteyeceklerini merak ederim
1 2 3 4 5
- 17) Her şeyi dağıtacak kadar cılgınlaşabilirim
1 2 3 4 5
- 18) Bazen sevmediklerim hakkında dedikodu yayar, camur atarım
1 2 3 4 5
- 19) Ben sakın biriyim
1 2 3 4 5
- 20) İnsanlar beni kızdırlarsa onlara gerçek düşüncelerimi söyleyebilirim
1 2 3 4 5
- 21) Bazen insanların bana arkamdan gulduklarını hissederim
1 2 3 4 5
- 22) İstediyimi elde edemediğim zaman kızgınlığımı gösteririm
1 2 3 4 5
- 23) Bazen birine vurma isteğimi kontrol edemem
1 2 3 4 5
- 24) Pek çok insandan daha sık kavga ederim
1 2 3 4 5
- 25) Eğer biri bana vurursa ben de ona vururum
1 2 3 4 5
- 26) Arkadaşlarımla aynı fikirde olmadığımda bunu acıkca soylerim
1 2 3 4 5
- 27) Haklarımı korumak gerektiğinde şiddete başvurmam gerekirse hic cekinmem
1 2 3 4 5
- 28) Fazla dostca davranan yabancılara guvenmem
1 2 3 4 5
- 29) Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissederim
1 2 3 4 5
- 30) Beni gerçekten rahatsız edenlere susarak, ilgilenmeyerek tepki veririm
1 2 3 4 5
- 31) Arkadaşlarımla arkamdan benim hakkımda konuştuklarını bilirim
1 2 3 4 5
- 32) Bazı arkadaşlarım benim düşünmeden hareket ettiğimi soylerler
1 2 3 4 5
- 33) Bazen hicbir şeyi düşünemeyecek kadar kıskanc olurum
1 2 3 4 5
- 34) El şakası yapmaktan hoşlanırım
1 2 3 4 5

İZİN FORMU

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.5251067
Konu : Anket Uygulaması

17.04.2017

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İstanbul Gelişim Üniversitesi Klinik Psikolojisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatma KARAKULAK'ın "**Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenlerde Saldırganlık Eğilimi**" konulu araştırmasını, İlimiz Alanya İlçesindeki Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Meslek Lisesinde uygulama isteği ile ilgili 13/03/2017 tarih ve 3288547 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 07/04/2017 tarihinde incelenerek "**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi**" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "**Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenlerde Saldırganlık Eğilimi**" konulu araştırmanın; İlimiz Alanya İlçesindeki Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Meslek Lisesinde, Okul Müdürlüklerinin bilgisi, takibi ve sorumluluğunda, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun iki örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 23/02/2015 tarih ve 5347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
17.04.2017

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7b74-3e98-3190-a00c-88ae kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Ben Fatma Karakulak 1991 Alanya doğumluyum. Antalya İli Alanya ilçesinde doğdum orada yaşamaktayım. 2008 Alanya Anadolu Lisesi mezunuyum. 2010-2015 Yılları arasında Girne Amerikan Üniversitesi Psikoloji Bölümünde lisans eğitimimi tamamladım ve psikolog unvanını aldım. Lisans eğitimim biter bitmez 2015 yılında İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Eğitimime başladım. 2016 yılında Alanya Belediyesi'nde iş hayatına başladım. Halen aynı kurumda çalışmaya devam etmekteyim.

Mail Adresi: fatma.karakulak07@hotmail.com